

З УВАГАЙ ДА СЯБРОЎ

Напярэдадні Тэдня беларускай літаратуры ў Літве ўсе літоўскія газеты і часопісы змялілі сваіх чытачоў з творчасцю беларускіх пісьменнікаў...

Рэспубліканская газета «Ціеса» ў апошніх нумарах змяшчала вершы Міхаса Машары, Уладзіміра Дубоўкі, Алеся Звонака, апавяданне Алеся Шапкіна «Рана вясной»...

У газетзе і часопісах змяшчаюцца разнастайныя інфармацыя з жыцця нашай рэспублікі, фотаздымкі, ў апошніх нумарах апавяданне літаратурна-мастацкага часопіса «Шатры» (Маяк) — вершы К. Крыніцы, М. Танка, П. Броўкі, М. Лужаніна, фотаздымкі з краінамі Мінска, рэспублікі карці беларускіх мастакоў...

Верацескі нумар літаратурна-мастацкага часопіса «Перла» адзначаў вершы літоўскага паэта Э. Матулявічуса «Братам-беларусам». У гэтым жа нумары змяшчалі апавяданні Я. Брыля, І. Мележа, Т. Хадкевіча, вершы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Э. Агіявічэ, А. Астрэйкі, М. Аўрамчыка, А. Вялічэ, П. Броўкі, М. Хведаровіча, П. Глебі, С. Грахоўскага, К. Кірэнькі, У. Корбана, К. Крапіны, А. Куляшова, М. Лужаніна, Р. Няжы, П. Панчанкі, П. Пестрака, П. Прыходзькі, М. Танка, Н. Тарас, А. Вялічэ, В. Віткі, А. Зарышкіна, А. Звонака, М. Калачыскага, апублікаваны артыкул «Беларуская літаратура ў Літве».

Газета «Літаратура ір мянас» надрукавала ўрвак з новай апавесці І. Шамякіна, артыкул П. Броўкі «Мы думаем аб сустрэчы, дарэгі сябры», вершы М. Калачыскага, П. Макаля, А. Зарышкіна, М. Васілька, артыкул Э. Матулявічуса аб паэзіі, вершы «Сэрца братоў» Э. Прункусэ аб дружбе беларускіх і літоўскіх калектываў, падборку інфармацыі, фотаздымкі і іншае.

Газета «Вечерні навіны» ад 18 верасня амаль цалкам прысвечана Тэдня беларускай літаратуры ў Літве.

Наш кар.

Сёння — пачатак тэатральнага сезона

У вядучых тэатральных калектывах Мінска — Беларускай акадэмічнай тэатры імя Янкі Купалы і Рускай драматычнай тэатры імя М. Горькага — пачынаецца новы сезон.

Купалаўцы адкрываюць яго паказам спектакля «Грошы год» па п'есе А. Калера. У першы тэатральны тэдня на сцэне гэтага тэатра пройдуць спектаклі «Пакуль я маю маладыя», «Забіты ўсім», «Ліса і вінаграда» і інш.

Калектыв Рускага тэатра імя М. Горькага новы сезон пачынае прэм'ерай спектакля «Вуліцы сьня» па п'есе эстонскага драматурга Э. Ранета. Усепа на спектаклі «Вуліцы сьня» тэатр 27 верасня пакажа другую прэм'еру — камедыю Эдуарда дэ Філіпа «Мая сям'я».

Энтузіясты кінаабслугоўвання

На полі і ў клубе

На сьняне Клімавіцкага раённага аддзела культуры вясні цікавыя малаўзрочныя плакаты — графік выканання плана дэманстрацый кінафільмаў; з яго відаць, што ў бягучым годзе ўсе кінамасткі раёна з месцамі месца перавыконваюць нормы. Адзель культуры пра выкананню плана дэманстрацый фільмаў у апошні час вышэйша на першы месяц ў вобласці.

Добра прапрацавалі кінамасткі Ул. Саладоўкі, Д. Сакочы, А. Старавойтаў, А. Асмолюска. Яны працуюць ужо ў лік 1959 года.

Мы зацікавіліся работам лепшага кінамасткі раёна Уладзіміра Саладоўкі і яго напарніка — шафэра-матэрыя Міколы Дударкова. Супольна іх прывітаў у графіку п'яты месці стаяць чырвоныя ліба і, Уліпені, напрыклад, яны выканалі план больш чым на 300 процантаў.

Расказваюць аб іх рабоце мы напяралі загаліка аддзела культуры Васіля Патровіча. Толькі сабраўся ён гаварыць, як расчыніліся дзверы і на парозе паказаліся маладыя хлопцы: адзін высокі, другі — каржакаваты.

— Вось і Саладоўка з Дударковым! — узрэдываўся Васіль Патровіч. — Няхай самі раскажваюць.

— Прабачце, — вынітава ўсімхічусь Уладзімір Саладоўка, — еду за новым фільмам на станицю. А пасля яго трэба даставіць у Малышкавічы. Гэта 30 кіламетраў ад раённага цэнтру. Там сягоння ў нас шмат спраў.

Праз колкі гадзіны Уладзімір і Мікола былі ўжо на месцы. Уладзімір адразу пайшоў на поле. «Трэба раскаваць хлебаробам аб новым фільме», — думаў ён, — і абавязкова не забыцца звярнуць увагу на тое, што сёння будзе паказаны навуковы сельскагаспадарчы часопіс.

ён ідзе гадка, бываюць недахопы, часам паяўляюцца творы слабыя, а то і заганыя ў ідэйна-мастацкіх адносінах, бываюць асобныя рысы. Важна своечасна забяваць гэта, павяртаць крытыку, узнімаць пісьменніцкую грамадскасць на вышэйшыя мастацкія тэм нашай сучаснасці. У вядомым партыйным дакуменце «За цесную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа» гэта падкрэслівана з усёй сілай.

Жыццё Савецкай краіны надычыла багата працоўнай героікай, вялікімі напэвамі, разнастайнымі з'явамі. Каб глыбока адлюстраваць гэтую шматграннасць рэчаіснасці, пісьменнік павінен быць бліжэй да народнага жыцця, вывучаць яго глыбінныя працэсы, нястомна ўдасканальваць сваё майстэрства.

Культурны ўзровень савецкіх людзей вельмі ўзрос, і п'кавасць да літаратуры ў нашай краіне надзвычай вялікая. Прыгадаем, як ажыццэна праходзіць у нас сустрэчы пісьменнікаў з рабочымі, калгаснікамі, як хутка набывае шырокую папулярнасць добрая кніга. Прыгадаем, з якой шчырай увагай і цэльнай адносінаў беларуская грамадскасць да Тэдня літоўскай літаратуры ў Беларусі, які адбыўся сёлетая вясной. Усе гэта крамеабна гаворыць аб жывой зацікаўленасці нашага чытача да працы пісьменніка. Народ чакае ад сваіх літаратараў новых і новых высокамастацкіх кніг, усеаўляючых савецкага чалавека — будаўніка камунізма, кніг, якія будзілі б думкі, кілікі наперад, дапамагалі людзям у працы, кніг, якія б узнімали глыбокія пласты сённяшняй рэчаіснасці. Чытач кажа: «Таких кніг у нас паяўляцца ўсё ж мала. Таких кніг нам трэба больш!» І гэта праўда.

Пісьменнікі Савецкай Беларусі разумеюць, што яны яшчэ ў даўгу перад сваім народам, што яны павіны многа і напружана працаваць, каб поўнасьцю задавальняць попыт на добрую кнігу, каб даваць яркія, вартыя нашай эпохі творы, каб не адставаць ад імклівай халы жыцця краіны.

А гэтае жыццё бурнае, кіпучае, змястовае, яго глыбока ўражае грандыёзнасць спраў народа, велічыю яго планаў. Якія, напрыклад, вялікія зрухі адбыліся ў нашай сельскай гаспадарцы па апошнія чатыры — пяць год! Які шыракі крок наперад зрабіла сацыялістычная прамысловасць! Якія дзівы паказала свету сельская навука і тэхніка! У студзені наступнага года адбудзецца XXI з'езд Камуністычнай партыі. Ён разглядзіць кантрольны дэбны план развіцця народнай гаспадаркі на 1959—1965 гады. У гэтых дэбнах мы ўбачым новыя будаўні, новыя размах на ўздыме савецкай эканомікі, у далейшым паліпаванні дабрабыту і культуры народа.

Жыццё імкліва ідзе наперад, узнімаюцца вышэй і вышэй. Такім поступам павіны іці і наша літаратура. Каб гэта было так, неабходна ўзнімаць творчую актыўнасць пісьменніцкай арганізацыі, развіваць прынцыповую крытыку і самакрытыку нашых недахопаў, настойліва змагацца за павышэнне майстэрства, за высокую ідэйна-мастацкія якасці нашых твораў. IV з'езд літаратараў Беларусі, які неўзабаве будзе скліканы, несумнянна дапаможа ў вырашэнні гэтых ападаных і складаных задач.

Жыць думамі і справамі народа, адлюстроўваць у сваіх творах нашу сучаснасць, забядаць памятаць, што вышэйшае грамадскае прызначэнне літаратуры — узнімаць народ на барыцьбу за новыя поспехі ў будаўніцтве камунізма, — да гэтага заклікае савецкіх пісьменнікаў Камуністычная партыя.

Сельска артысты

На раённым аглядзе мастацкай самадзейнасці Перазавіцкага раёна ў мінулым годзе высокую адзнаку жыцця і гледачоў атрымаў спектакль «Канстанцін Заслонаў», пастанавлены драматычным калектывам вёскі Новы Двор.

Гэты калектыв створаны 35 год назад былым балтыйскім матросам І. Ботвічам.

— Яшчэ ў юнацкія гады, — успамінае Ілья Явонвіч, — я вельмі захапіўся тэатрам. Сярод маіх таварышчэ-матросаў тады была многа аматараў драматычнага мастацтва. У тэатр матросы пераехала флоту магі халіць толькі ўпотай ад начальства. І таму мы вырашылі стварыць свой драматычны гурток. Нават пачалі ўжо вытываць невялікую азнактовую п'есу. Але, калі аб гэтым даведаўся камандзір карабля, ён строга забараніў тэатр «свавольства».

І вась у 1918 г. я атрымаў магчымасць наведаць вядомы тэатральны студыю, якая была створана Савецкай уладай. Праз год зачынуў актёрскі клас у вядомай у той час прафесара Мусліна.

Пасля дэмабілізацыі з флоту Ботвіч айнашоў сваіх бацькоў, якія пры наступленні кайзераўскіх войскаў у 1915 г. эвакуіраваліся ў Казань, і разам з імі ў 1923 г. вярнуўся ў родную вёску.

На прэм'еру сабралася амаль уся вёска. Каму не хапіла месца ў хаце — глядзелі праз расчыненыя вокны. Сяляне вельмі шпіла ўспрыялі спектакль, вінішалі самадзейных артыстаў. Агрэльны першым поспехам, драмгурткіны вырашылі вытываць новую п'есу, — камедыю Дуніна-Марцінкевіча «Пішкая шляхта». З гэтага часу гурток пачаў працаваць рэгулярна, выступаючы з новымі спектаклямі.

І Ботвіч — здолны арганізатар. Ён змог зацікавіць і самаіх уздэльнікаў гуртка і абудзіць у гледача пачуцці глыбокай сімпатыі і павягі да работ аматараў тэатральнага мастацтва.

Спектаклі, якія ставіліся гуртком, нарадзілі новыя культурныя запатрабаванні ў моладзі і ў пажылых людзей, выклікалі ў многіх жаданне дама папярываць свае сілы на сцэне. Калектыв усець час паліпавіўся новымі ўздэльнікамі з сялян і высокай інтэлігенцыі. Уздэльнікі гуртка пераконалаіся, што іх работа патрабна народу.

...Ішлі гады. Адны ўздэльнікі гуртка старэйлі, але не пакідалі сцэны, а другія — маладыя — уступалі ў яго склад. Прадэцыйні розных пакаленняў адной сям'ёй ставіліся аматарамі драматычнага мастацтва.

Шпер вёска Новы Двор — цэнтральная селіца сельскагаспадарчай арпелі імя Дзяржынскага. Ла паслуг калгаснікаў дабраўтраваданы Дом культуры, бібліятэка. У вёсцы ёсьць сярэдняя школа, дзешці калгаснікаў атрымліваюць адукацыю на рознай кай мове. Забяспечана на вельмішым медыцынскім абсталяванні сельскае балыца.

У хатах калгаснікаў зазьяла дзяпчыка Ільіча, загаварыла Ільічэ. Змяніўся за гады Савецкай улады і драматычны гурток. Ён вырае і колькасця і творчы. У ім беражліва захоўваюцца былыя традыцыі калектывізму, любві да сваёй справы, імкненне да пастаяннага ўдасканалення майстэрства.

Зараз цэнтрам культурна — масавай работы стаў сельскі Дом культуры. Тут разгортва работа на развіццю мастацкай сельскай бібліятэкі Людміла Садойскага, якая дапамагае кінамасткі на ўсіх мерапрыемствах. Калі ў час абелгавана перапынку Уладзімір і Людміла падоходзілі да палыкога стану, хлебаробы вядалі: будзе аб чым паслухаць культуротнікаў.

І Уладзімір паведзілі кортака аб новых кірунках, якія будаць дэманстраваць ў наступным месцы. Асабліва ён звярнуў увагу хлебаробаў на навукова-лакументальны фільм «Кукуруза ў БССР», які будзе паказаны перад мастацкім.

Пачытаўшы рабочым свежым газетам і часопісам, Уладзімір і Людміла пасля пачалі і на фермах, пагутарылі з жыўдэлаводамі.

Увечары, калі Уладзімір пачаў рыхтавацца да паказу фільма, з клуба даляка наўкола разнесліся гукі музыкі — іграў паэфон, падключаны да рэпродуктара. Хутка клуб быў перапоўнены: Уладзімір кортака раскаваў гледачам аб фільме «Балтыйская слава». Людміла Садойскага зрабіла інфармацыю аб міжнародным становішчы. Усё гэта заняло не больш дзешці — пятнаціх мінут.

Пасля сёанса людзі доўга не разыходзіліся, абмярковавалі фільм, старыя дзеляліся ўспамінамі аб грамадзянскай вайне.

Вялікіе ўражанне зрабіў на ўсіх сельскагаспадарчы фільм. Кукурузаводы аднаўляючы прызналі, што многа чаго не прымяняюць у сваёй практыцы, намеркавалі, што неабходна ў далейшым зрабіць у першую чаргу.

На развітанне ўсе напаміналі кінамасткікам: — З такімі фільмамі часцей да нас заглядаць.

Да позняй ночы з рэпродуктара ліліся падточныя гукі музыкі. Юнакі і дзвучаты тапталі «Лявоніху», «Крыжачок», «Польку-Янку».

Так з дня ў дзень працую перадавы кінамасткікам на маршруце Родзя — Халдзевіцка — Самёнаўка — Малышкавічы — Васі-

Гэра пачаўся Тэдня беларускай літаратуры ў Літве. Цэла і гаспаіна прывітала літоўская зямля пасланцоў Беларусі. І на маіх двух братніх рэспублік, дзе беларускіх пісьменнікаў сустраілі іх сабры, і ў старажытным Вільнюсе, дзе адбылося грачыстае адкрыццё Тэдня, панавала атмосфера шчырай дружбы, братэрства, сардэчнасці.

Беларуска-літоўскія сувязі блікі і раней, яны маюць свае гістарычныя кароні. Пры Савецкай уладзе гэтыя сувязі набылі сапраўды шырокі размах, сталі выказнікам новых, сацыялістычных адносін паміж народамі. У адзінай смлі савецкіх людзей жыўць беларусы і літоўцы, адна мэта і днае іх — пабудова камунізма. Змагаючыся за ажыццэўленне гэтай велічнай мэты, літоўцы і беларусы, як і ўсе народы Савецкай краіны, жыўць дружна, дапамагаюць адна аднаму, маюць свае сувязі. На прасторы Літвы працуюць беларускія аўтамабілі і трактары. У беларускіх магазінах прадаюцца тавары літоўскай прамысловасці. Дэлегацыі калгаснікаў ездзяць з Літвы ў Беларусь, а з Беларусі — у Літву пераймаць перадавы вопыт гаспадарання. Творы літоўскіх пісьменнікаў выходзяць у беларускіх выдавецтвах, а беларускія кнігі — ў літоўскіх. Такіх прыкладаў мноства, бачна. Усё гэта працява непарушнай дружба савецкіх народаў, іх вялікай адзіннасці. Тэдня беларускай літаратуры ў Літве — новае таму свечанне. Гэта выдатная падзея ў жыцці дзвюх братніх рэспублік. Яна паспрыяе далейшаму ўзаемаблжэнню літаратурных народаў, ўбагачэнню нашых культур.

Беларускія пісьменнікі робяць справадаваць перад чытачамі братній Літвы ў змянальнае час — напярэдадні саракагоддзя сваёй Савецкай рэспублікі. Да гэтага юбілею яны прыходзяць з вялікімі творчымі здабыткамі. За сорак год беларуская літаратура вырасла, набралася сіл, узмужнела. Народ, які да Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі быў прыгнечаны, у пераважнай большасці непісьменны, паабудлены права карыстацца роднай мовай, — народ гэты за сорак год Савецкай улады каронным чынам перафармаваў сваю эканоміку, непазнавальна змяніў аблічча краіны, вылучыў са свайго асяроддзя вялікае мноства таленавітых людзей, чыя творчасць непамерна ўбагачыла культуру народа, памножыла ў сто крат яго духоўныя багацці. Сёння лепшыя творы беларускай літаратуры шырока вядомыя ўсеагузнаю чытачу, яны перакладзены на многія мовы народаў СССР і зарубіжных краін.

Забэдаць пэсню звязана з народам, з яго справамі і турботамі, беларуская савецкая літаратура з'яўляецца моцнай аброй камуністычнага выхавання мас. Бо слова пісьменніка, калі яно праўдзівае, сапраўды мастацкае, ідзе ад сэрца, — аздольнае акрыляць людзей, вясці іх на ратны і працоўны пошвы.

Азіраючы саракагадовы шлях нашай літаратуры, мы з радасцю адзначаем, што на ўсіх этапах свайго развіцця ёй была ўласціва цудоўная адметная рыса — яе цэнтральнай тэмай была сучаснасць. Так і пяер. Так і ў апошнія гады ў нас павялілася імят добрых і розных кніг пра нашу сучаснасць. Тут такія буйныя творы, як раманы «Крыніцы» Івана Шаманіна, «Калі зліваюцца ракі» Пётруса Броўкі, «Даль паліваў» Тараса Хадкевіча, «За годам год» Уладзіміра Карпава, многія апавесці на надзвычай тэмх маладых пісьменнікаў, імяталіся зборнікі апавяданняў і вершаў.

Развіццё літаратуры — гэта складаны працэс, не заўсёды

І вась аднойчы Ілья Явонвіч прапанаваў арганізаваць драматычны гурток. Прапанава была гарача падтрымана аднаўсёкімі. Пачалі абмярковаваць, якую п'есу стаявіць. Яшчэ ў час службы на флоте Ілья Явонвіч пашанцавала ўбачыць у тэатры спектакль па п'есе Гогаля «Жаніцтва». Потым у час навучання ў тэатральнай студыі ён вывучыў, як трэба ставіць гэтую п'есу на сцэне. Таму зразумела, што выбралі «Жаніцтва». Знайшлі толькі п'есу, размеркавалі ролі. Многа было жадаючых прыняць удзел у драматычным гуртку. Першыя яго ўздэльнікі пачер ужо старэйшы людзі. Гэта І. Грышчэвіч, які ў той час іграў Падкалесіна, М. Іпацівіч, што выконваў ролу Ліціны, і сам Ботвіч. Актыўны ўдзел у гуртку прымаў таксама Ю. Грыгаровіч і А. Грышчэвіч.

Праз шэсць месцаў пастановка была падрыхтавана. Адна польская буржуазная ўлада забараніла паказваць, рускую п'есу. Прышлось пісаць прашэнне на дазвол Беларускаму ваводзе. Праз месяц прышлішо адказ, у якім дазвалялася паказваць спектакль «Жаніцтва» ў прысутнасці вайта і паліцэйскага чына.

На прэм'еру сабралася амаль уся вёска. Каму не хапіла месца ў хаце — глядзелі праз расчыненыя вокны. Сяляне вельмі шпіла ўспрыялі спектакль, вінішалі самадзейных артыстаў. Агрэльны першым поспехам, драмгурткіны вырашылі вытываць новую п'есу, — камедыю Дуніна-Марцінкевіча «Пішкая шляхта». З гэтага часу гурток пачаў працаваць рэгулярна, выступаючы з новымі спектаклямі.

І Ботвіч — здолны арганізатар. Ён змог зацікавіць і самаіх уздэльнікаў гуртка і абудзіць у гледача пачуцці глыбокай сімпатыі і павягі да работ аматараў тэатральнага мастацтва.

Спектаклі, якія ставіліся гуртком, нарадзілі новыя культурныя запатрабаванні ў моладзі і ў пажылых людзей, выклікалі ў многіх жаданне дама папярываць свае сілы на сцэне. Калектыв усець час паліпавіўся новымі ўздэльнікамі з сялян і высокай інтэлігенцыі. Уздэльнікі гуртка пераконалаіся, што іх работа патрабна народу.

...Ішлі гады. Адны ўздэльнікі гуртка старэйлі, але не пакідалі сцэны, а другія — маладыя — уступалі ў яго склад. Прадэцыйні розных пакаленняў адной сям'ёй ставіліся аматарамі драматычнага мастацтва.

Шпер вёска Новы Двор — цэнтральная селіца сельскагаспадарчай арпелі імя Дзяржынскага. Ла паслуг калгаснікаў дабраўтраваданы Дом культуры, бібліятэка. У вёсцы ёсьць сярэдняя школа, дзешці калгаснікаў атрымліваюць адукацыю на рознай кай мове. Забяспечана на вельмішым медыцынскім абсталяванні сельскае балыца.

У хатах калгаснікаў зазьяла дзяпчыка Ільіча, загаварыла Ільічэ. Змяніўся за гады Савецкай улады і драматычны гурток. Ён вырае і колькасця і творчы. У ім беражліва захоўваюцца былыя традыцыі калектывізму, любві да сваёй справы, імкненне да пастаяннага ўдасканалення майстэрства.

Зараз цэнтрам культурна — масавай работы стаў сельскі Дом культуры. Тут разгортва работа на развіццю мастацкай сельскай бібліятэкі Людміла Садойскага, якая дапамагае кінамасткі на ўсіх мерапрыемствах. Калі ў час абелгавана перапынку Уладзімір і Людміла падоходзілі да палыкога стану, хлебаробы вядалі: будзе аб чым паслухаць культуротнікаў.

І Уладзімір паведзілі кортака аб новых кірунках, якія будаць дэманстраваць ў наступным месцы. Асабліва ён звярнуў увагу хлебаробаў на навукова-лакументальны фільм «Кукуруза ў БССР», які будзе паказаны перад мастацкім.

Пачытаўшы рабочым свежым газетам і часопісам, Уладзімір і Людміла пасля пачалі і на фермах, пагутарылі з жыўдэлаводамі.

Увечары, калі Уладзімір пачаў рыхтавацца да паказу фільма, з клуба даляка наўкола разнесліся гукі музыкі — іграў паэфон, падключаны да рэпродуктара. Хутка клуб быў перапоўнены: Уладзімір кортака раскаваў гледачам аб фільме «Балтыйская слава». Людміла Садойскага зрабіла інфармацыю аб міжнародным становішчы. Усё гэта заняло не больш дзешці — пятнаціх мінут.

Пасля сёанса людзі доўга не разыходзіліся, абмярковавалі фільм, старыя дзеляліся ўспамінамі аб грамадзянскай вайне.

Вялікіе ўражанне зрабіў на ўсіх сельскагаспадарчы фільм. Кукурузаводы аднаўляючы прызналі, што многа чаго не прымяняюць у сваёй практыцы, намеркавалі, што неабходна ў далейшым зрабіць у першую чаргу.

На развітанне ўсе напаміналі кінамасткікам: — З такімі фільмамі часцей да нас заглядаць.

Да позняй ночы з рэпродуктара ліліся падточныя гукі музыкі. Юнакі і дзвучаты тапталі «Лявоніху», «Крыжачок», «Польку-Янку».

Так з дня ў дзень працую перадавы кінамасткікам на маршруце Родзя — Халдзевіцка — Самёнаўка — Малышкавічы — Васі-

Песні Віцебшчыны

«Старае музыка народ, а мы, мастаі, толькі яе аранжыруем», — так вынітаваў Глінка адну з ваднейшых заканамернасцей развіцця музычнага мастацтва. Глыбокае знаёмства з усім багаццем народных мелодыі, інтанацыі, рытмаў, вывучэнне мінулага і сучаснага народа, якое так ярка адлюстравана ў фальклоры, — неабходная прадысылка народнасці прафесійна-навуковай музыцы.

Запісанні і вывучэнні спецыялістамі народныя песні цэнтральнага раёнаў Беларусі, Брэскай і былой Пінскай абласцей, Гомельшчыны, часткова Магілёўшчыны, Горш асноўны фальклорныя багацці Віцебшчыны. Таму музычнаўчача група навуковай экспедыцыі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР ў 1958 г. займалася вывучэннем народнай музычнай творчасці Віцебшчыны.

Каб ахапіць, па магчымасці, усю Віцебшчыну і атрымаць уяўленне аб пэснях усходу і захаду, поўначы і поўдня вобласці, экспедыцыя наведла вёскі Дзвенскага, Сропінскага, Полацкага, Вернеўскага, Ушацкага і Лепельскага раёнаў. Імкліваць руху экспедыцыі (у той ці іншай вёсцы яна праводзіла не больш двух — чатырох дзён) мела свае мінусы; за такі тэрмін немагчыма глыбока вывучыць усё пэсн паўнай мясцовасці. Але звычайна шчырае дадзення для параўнання і супастаўлення, якія дазваляюць таксама прасачыць шэраг заканамернасцей у зменах пэсенных інтанацыі і рытмаў, выканаўчай манеры і г. д.

Можна гаварыць пра многія агульныя рысы, характэрныя для пэсен Віцебшчыны. Пры спіллісці і паўнай абмежаванасці сродкаў, якія ў іх выкарыстоўваюцца, напэвы Віцебшчыны заўсёды вельмі выразныя. Захапляе высакародная прастата і стрыманасць, цэльнасць і сардэчнасць мелодыі, іх натуральнасць. Нічога пошлага, сентыментальнага, банальнага або наддукальнага. На ўсім — адбітак высокага мастацкага густу.

Пачынаеш разумець, што сіла народнай пэсн — у яе глыбокай мастацкай выразнасці, у яе выразнасці абычальнымі людзьмі, не стварэцкай штурчана. Яна нараджаецца ў народзе тады, калі неадкладна патрабуе сабе выхавання наапоўненне пачуццёў, калі немагчыма маўчаць. Трэба пра гэта паміраць прафесійнальным кампазітарам-пэсенікам!

Здаўляе і радзе разнастайнасць жанраў, тэм і сям'яў старадаўняй беларускай пэсн: працоўныя, вяс

ТЫДЗЕНЬ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ Ў ЛІТВЕ

Юсцінас МАРШІНКВІЧУС.

Расказ рабочага

Габаяву ёй дошкі на дасвеші, Абязваў ёй хусткай валасы...

Ну, няўжо я стану сірагоу Без кутка, без хлеба, між чужых?

Гасі зоры. Сілы больш не стала. А як змрок рассяўся густы...

Потым змяўка. Дамавіла ў яме... Дзе мой бацька?

Хто хацеў таптаў мяне нагамі, Бум бяспраўным, адзіночкім я...

Нам з усходу бліснула яна... Перанёс я на выку нямаля...

У мяне таваршні. Кожным раннем Шчыра гутарым мы з ім удвух...

Нашы скаргі выслухай, Як другі. Падшоў ён да мяне над вечаар...

Словам маршынскай ладны Вуснамі яго птае партыя...

— Што, сямко... ці ўсё зрабіў жа ты? Пераклад М. Аўрамчыка.

Сяргей ГРАХОЎСКІ

Каля крыніцы хараства

У ліпенскай красе Друскенкай Стаіць над німанскаю кручай...

І доўга я шукаў тое вяды, Што ад харобі кожнаму паможа...

Г я хацеў крыку памалюваць, Напіўшыся вадзі, як сыралою...

Дзе ў чарэ чалавечай хараства І дужасці і слям чалавечай...

Шуміць лістамі старасвецкі парк, Схіліўся лебедзь над вадой фантама...

І толькі на узгорку, да вярот, Дзе кветка і курортнік небагата...

Не сустрамаў такое чысціні І хараства і шчырасці дзювачай...

Параў мяне літовец малады: «Гамочу крыніцу не шукай ты...

Ліпень, 1958.

Вялікае дзякуй, дарагія сябры!

(Прамовай старшынкі СП БССР Пётрыя Броўкі на адкрыцці Тыдня беларускай літаратуры ў Літве)

Дарагія таваршні! Дарагія нашы літоўскія сябры!

Вялікае вам і сардэчнае дзякуй за гасцінны, братні прыём. Мы, пісьменнікі Савецкай Беларусі, як толькі ўступілі на літоўскую зямлю і апынулі ў кругу сваіх бліжэйшых сяброў, адразу адчулі тую велізарную любоў, якой напоўнены сэрцы нашых дарагіх сябраў на пару ў адносінах да нас, сваіх суседзей. Мы глыбока адчулі велізарную любоў усяго літоўскага народа да яго блізкіх братоў і ў даным выпадку да народа беларускага, якая так сардэчна была выказана ў прывітаньскіх словах яго дастойных дачок і сямноў пры нашых сустрэчах на літоўскай зямлі.

Дарагія таваршні, працоўныя слаўнай літоўскай сталіцы — горада Вільнюса! Мы ад усяго сэрца дзякуем вам за тую вялікую ўвагу, якую вы акружылі нас. Мы бязмежна шчаслівыя расказаць вам аб тым, як мы жывем, пазнаёміць вас з некаторымі дасягненнямі беларускай савецкай мастацкай літаратуры.

У маі гэтага года мы сустрэліся з нашымі літоўскімі сябрамі ў нас, у Савецкай Беларусі. Мы глыбока ўдзячны за іх прыезд да нас вясной гэтага года. Намалі мы праехаць разам беларускі дарогі і шляхі ў квітнечую пару вясны, калі ў бясным полымі палалі нашы сады, намалі пачулі ў вуснаў нашых сяброў іх пудоўных твораў, намалі пагаварылі аб нашых сённяшніх справах і планах на будучае. Разам мы выступалі сярод рабочых на прадпрыемствах, сярод калгаснікаў, сярод студэнтаў. І ўсюды глыбока адчувалі, якое адзінае імкненне ў нас, якія вялікі ў нас агульныя задачы. Вялікі партыйны дакумент гістарычнага значэння «За цесную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа» з'яўляецца праграмай творчасці ўсіх сапраўдных мастакоў сённяшняга часу. Нашы лепшыя пісьменнікі, нашы класікі з вялікай пераказальнасцю гаварылі пра абавязак пісьменніка. І мы абавязаны заўсёды памятаць аб гэтым. Я не магу не прывесці некалькі радкоў з верша вялікага народнага паэта Беларусі Янкі Купалы, якія вельмі сугучны нашым сённяшнім настроям:

Траба нам песень не гэтых, што некалі Завялі ныволу сплывала нам царскай, Калі мы пад ёрмамі гора векалі, Слухалі свісты нагайкі жандарскае...

А песень ясных, як сонца, як воля Усёй неабсяжнай краіны Савецкай, Песень, што птушкай лягала б над полем І шчасце тварылі б ад летаў да летаў...

Траба нам песень а шчырых і чужых, Што праўду дзеяў нашых ад полюсу ў несію б І славу вякую, пакаленню мінулых Сваёй перамогай геройскай устрасці.

Пісьменнікі Савецкай Літвы і Савецкай Беларусі добра разумеюць, што ў іх сёння адны вялікія задачы — як лепш дапамагчы сваім народам будаваць новае шчаслівае жыццё. Вялікі літоўскі пісьменнік, наш дарагі друг Пятрас Ціорка, у свой час гаварыў аб творчасці Янкі Купалы:

«У пудоўных песнях Янкі астопад, латыш, літовец чулі не толькі голас сваіх папай, лясой і рэк, але і голас свайго народа, адчувалі думы і спадзіванні свайго радзімы, бо народы Беларусі і Прыбалтыкі аб'ядноўвала адна і тая ж дружба, Іны на працягу ўсёй гісторыі змагаліся супраць агульных ворагаў і змагаюцца сёння, іны аб'яднаны для сумеснай барацьбы за агульную перамогу і шчасце».

Дружба літоўскай і беларускай літаратуры — дружба даўняя. Яшчэ ў пачатку гэтага стагоддзя дружалі адзін з адным і дапамагалі адзін аднаму нашы выдатныя дзеячы літаратуры і мастацтва. У Вільнюсе, вашай слаўнай сталіцы, у цяжкіх умовах царскага самаўладства, разам працавалі Янка Купала і Людас Піра, Якуб Колас і Чурленіс і многія іншыя.

Назаўсёды ў нашых сэрцах захавана светлы вобраз выдатнага літоўскага рэвалюцыянера Міцкевіча-Канюскаса, які ўзначальваў у свой час урад Літоўска-Беларускай Савецкай Рэспублікі.

З-за кардонаў буржуазнай Літвы даносіліся да нас магутныя голасы маладых літоўскіх пісьменнікаў і паэтаў, якія змагаліся за вызваленне свайго краіны: Пятраса Ціоркі і Антанаса Венцывы, Вітаўтаса Мантвіла і Цеофіліса Ціальвіца і іншых рэвалюцыйных паэтаў.

У гады Вялікай Айчыннай вайны разам з літоўскімі сябрамі мы прайшлі па суровых дарогах вайны. Разам мы вярнуліся на спаліненую родную зямлю. Разам мы аднаўлялі нашы разбураныя гарады і вёскі.

І сёння ў нас — у літоўскіх і беларускіх пісьменнікаў — адны вялікія задачы. Нашы народы — добрыя суседзі. Яны дапамагаюць адзін аднаму ў прамысловым будаўніцтве, яны спалборнічаюць на калгасных палях, абменьваюцца дасягненнямі сваіх культур.

Мы рады, што сёння можам выступіць перад грамадзянамі літоўскай сталіцы — слаўнага Вільнюса. У Вільнюсе жыў і працаваў вялікі беларускі пераадрукар, вучоны Францішак-Георгі Скарына, у Вільнюсе абараліся жыццё вялікага беларускага рэвалюцыянера Кастуся Каліноўскага, у Вільнюсе жылі і працавалі заснавальнікі беларускай мастацкай літаратуры Янка Купала і Якуб Колас, выдатныя беларускія паэты Максім Багдановіч, Змітрок Вядуля, Цішка Гартны, Цётка і іншыя. У Вільнюсе працавалі і вучыліся нашы сучаснікі — паэты Канстанцыя Буйла, Максім Танк і Шпін Пестрак, Міхась Машира і Валодзіц Таўлай, Ніна Тарас і Міхась Васілеў. Сёння некаторыя з іх будучы шчасліва выступіць перад вамі.

Дарагія нашы сябры! Я не збіраюся стамаць беларускім расказам аб стане сучаснай беларускай літаратуры. Я ўпаўняю, што выступленні нашых паэтаў і пісьменнікаў на сённяшнім вечары зробіць гэта лепш, бо заўсёды знаёмства з творам літаратара праз яго самаго найбольш даходлівае. Хачу ўсё-такі сказаць аб адной істотнай якасці беларускай мастацкай літаратуры. А істотная гэтая якасць у тым, што наша беларуская літаратура заўсёды была са сваім народам і ў дні гора і ў дні радасці. Вялікі прыклад у гэтым паказалі ўсёй сваёй творчасцю нашы народныя паэты Янка Купала і Якуб Колас.

Заўсёды на гэта пакіроўвала нас родная Камуністычная партыя, што забяспечыла жыццую сувязь нашай літаратуры з народам і яе вялікі рост за гады Савецкай улады.

Калі да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ў нас пісьменнікі налічаліся адзіночкі і нездарма ў свой час Янка Купала сказаў:

Кожны край мае тых, што апяваюць, Чым ёсць для народа ўпадкі і хвала, А беларусы нікога ж не маюць, Няхай жа хоць будзе Янка Купала...

Творчасць усіх іх, як я ўжо гаварыў, прысвечана ў асноўным самаму галоўнаму ў жыцці нашага працоўнага народа. У ёй адлюстроўваецца жыццё народа ў гады яго прыгнечання царскім самаўладствам, барацьба супраць царызма, удзел у Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі і ў грамадзянскай вайне, мірнае будаўніцтва, барацьба супраць беларускіх акупантаў і супраць фашыстаў у Вялікай Айчыннай вайне і сённяшняя стварэнная праца нашага народа. Аб некаторых з гэтых твораў мы раскажам на нашых наступных сустрэчах.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

Сёння ж дазвольце некалькі слоў сказаць аб беларускіх паэтах і пісьменніках, якія прысутнічаюць тут, і толькі аб тым, над чым яны працуюць у апошні час.

НА ЭДЫМКАХ: 1. В. Гальдзікас. Ілюстрацыя да апавесці П. Ціоркі «Зямля-карміцелька». 2. А. Макунайта. «Бабуля». 3. Літоўская народная творчасць. П. Календа. «Паленас Юзе».

Мікола СЛУЦКІС

Сярэбраны грошын

У сапраўднасці Оняле не даводзілася нам цёткай, а толькі так, была нейкай далёкай радзій. Жыла яна за мастацкам, якраз на ўскрайку лесу. Агеньчык яе акна быў пачуць самым далёкім — за ім ужо спыніліся адны толькі зоры. Цялым днём яна прападала ў лясак — хадзіла па агады, па грыбы, збіраўла розныя каронні і травы. І што толькі ні знойдзе ў лесе, што курчэпа ні зясе, а каравіка ні дасць — усё, бывала, цягне на кірмшы. Прадавала яна там розныя плацінкі і кашы, якія майстраваў на горш мужыкоў. Але, бадай, самым доўжным было тое, што Оняле давала ў доўг грошы, а працэнты з іх бралі зернем, сырмі і нават пёўнамі. Магчыма, яна рабіла і наўсны рэалізі, але нас больш цікавілі яе пёўны. Мы з братам Бенюсам бегалі на іх паглядзець... Ша праўдэе кажучы, я стараўся выбрацца да Оняле адзін — так, каб ніхто не знаў і не бачыў. Справа ў тым, што яе чамусьці неадлюбіліва мясцовыя жыхары, не любіў яе і наш бацька, люба ўсе павалілі на справядлівасці і незвычайную славу. Наша маці шкадавала кожнага жабрака, прыблуднае сабакане, бяздомную копку, і толькі для адной цёткі ў яе не знаходзілася ласкавага слова. А я любіў Оняле, любіў ад шчырага сэрца і аж заходзіўся ад яносі — чаму ёй пагарджаюць, зневажаюць яе, за што абываюць скарпай і ведзьмай. Хоп я і ведаў, што для мужычын не вялікі гонар з ба-

бай вядзца, але час-ад-часу забягаў да яе. Хадзіла Оняле згорбіўшыся, да смешнага высока падмаючы ногі, абутыя ў пастолы. Яе жаўтаваты твар нагадваў вялікі высахлы падбаравік. Зубоў у яе ўжо не было і агульная ніжняя губа зусім уцягвалася ў рот. Оняле ведала, чым мяне прыбавіць. Ранней вясной яна вадзіла мяне ў лес, на пратаціны, дзе першымі выглядалі з зямлі прараскі. Мы знаходзілі цёмнакарчынныя грыбы — смаржкі, якія яна называла «раганікамі». З Оняле я і вужак не баяўся. Не адзін раз бачыў я, як яна, злавіўшы адвугную мадажанку, апускала яе ў бутэльку. Вось брыдзе Оняле, цягне цяжкае барэна галла. Шамаціць леташняе лісце. Я дробенька тупаю за ёю, павесіўшы на кіеў конькі з шышчыкам. Пазіраю на ласкавае верхавіны барозка, на густую заціпаў капусцу — ад яе ў мяне жоў і зубы тупыя сталі. Оняле раптам папаравяціла: «А грошы ў цябе ёсць?» Цяпер і я чую яна: «Ку-ку!» Завялі! Оняле спыняецца, садзіцца на галле і кавае руку ў зборках сваёй рудой спадніцы. Толькі я адзін ведаю, што там, сярод іх, ёсць кішчэнка, а ў ёй — гасцінцы: гнілаваты лясны абылкі ці лімні дэзідэнт. Але на гэты раз Оняле і не думае пра гасцінцы: нічо больш згорбіўшыся і алаўнуўшыся ад малавяду, яна хутка выбраба з кішчэнкай медалькі. Калі ў яе жылістая хударылівая рука трапляе грошы, яна заўсёды

— Эй, баба-яга! Оняле не разабрала, а можа, і не захачела пачуць. Маці запрасіла цётку зайці паграцца (быццам у нашай каморцы можна быць саграцца!), але тая не адказала. Я стрымгалоў выкаціўся на двор і, схавіўшы Оняле за рукаў кажуха, стаў цягнуць яе ў хату. Оняле сярдаіта вырываецца і, няясна мармычучы, стала настойліва шукаць нешта на зямлі. Здавалася, яна мяне не пазнала. Я стаў разбульбены і не мог згадацца — чаго гэта прысядае Оняле. — Ці не зварыцэла старая? — упершымі папшадвала яе маці. Мяне ахапіў жах: што, калі на самай справе? Хлапчукі стануць у яе адевяночка, закідаць яе каменнем і палкамі. Больш не будзе каму вядзіць мяне на ягады, па грыбы, пазнаць мяне лісінуу нару на лужку ў алейніку. Не, не, Оняле не варыцэла... І як мы адзіліся, калі яноў убачылі Оняле на другую раіну! Яшчэ адзёк заўважылі яе прыгожы, ядаўна лаштына пастолы. Маўляўная і сурова, яна завярнула да нас у двор. Схапіўшы мяту, Оняле ўзялася падмацаць сажку і ўзвясла прысядаю, скрабала і глядзіла крыху замёрзлаю зямлю. — Наўзла, нешта згубіла, — паціснула лясчымі маці, і ў мяне крыху адлегла ад сэрца. Оняле паднялася, зграбала смецце з усёго нашага двара — быццам бы мы чакалі да сабе гасцей. Адолее сто-

ма — выпраціцца, рукавом кажуха правядзе па твары і зноў зашоргае мятлю. Нарэшце, яна не вытрымала, адкінула мятлю пад паўт і загаласіла: — Ісусе, Ісусе, крываным потам зашрапывае... Такія грошы, такія грошы тут уоцра згубіла... Сябраваны літоўці! Пакуль набірала, назапаліла... І за што такая кара, божачка? Оняле клялася і бажылася, што засталася без капейкі, што не будзе за, што купіць газы, солі, і як на злюсць, яна быццам узяла лічце напавер хуцінку ў крамянка Баляцічуся. Наколькі я памятаю, у нас дома ніхто ніколі не губляў нявят самай дробнай манеты. У бацькавым канальку бразгалі адны медалькі, а калі пападаўся які-небудзь сябраваны грошык, дык маці рабіла суп гусцейшы, запраўляла яго малаком. Хто-то, а я добра ведаў, якое гэта вялікае баганце нават адзін грошык, і таму няшчасна Оняле прыгнэталася мяне. Я ледзь стрымгавіўся, каб не кінуцца супаць старую, якой ніхто не выказаў спадамі. Злаўзла на маці — чаго яна так неадверліва ўсімхаецца, злаўзла на Бенюса — навошта ён смеюцца, прыкрыўшы рукой рот... Хоць ніхто мяне і не пасылаў, я кінуўся на двор. Вочы ў мяне зяркія, а ў манеты ног няма — будзі ёй абзечы! Знайду яе і аддам Оняле. Няхай апаціцца за хуцінку, няхай купіць газы. Неўзабаве і Бенюса выведла на двор абяцанне цёткі купіць яму на кірмшы даўжэнны дэзідэнт. Спачатку мы абмацавалі траву ўдвух. Але хутка размысліся, Бенюс недаверліва каса-

вурыўся на мяне, і кожны раз, калі я хаваў азышоўную руку ў кішчэ, ён патрабаваў, каб я паказаў, што ў мяне там. Можна, я ўжо знайшоў манету і хаваю яе? На другі дзень мы адчувалі сабе прастуджанымі, але ўзвалі за пошукі сябраванай манеты з новымі сіламі, з новай надзеяй. Справа ў тым, што на небе паказалася сонца. Яно растопіць іней і сябраваная манета аспляляна блісне на сцяжыні! Але сонца вяселіла нас нядоўга. Яго нечакана закрылі хмары. Наш двор, мастацка, палі — усё агарнуў папуры змрок. І раптам, быццам нехта распаіроў і пусціў на вешер усе падушкі і прырны мастацка, пайшоў снег... Снег ідзе! Снег — як зімой! Але ў гэты дзень ні я, ні Бенюс не радаліся снегу. А снег усё больш пакрываў двор і сажку, на якой паказалася некуды сябраваная манета. Не давядзецца ўжо мне прадаваць Оняле знаходкай... Кожны дзень хадзіла да нас Оняле, разграбаючы кіем гурбы. Праходзячы па двары, неак смешна задзірала ўверх ногі. Яна крочыла так заўсёды, але цяпер мне здавалася, што яна баіцца глыбей утаптаць пахаваную пад снегам сябраваную манету. Патаптаўшыся ў парозе, Оняле ўважліва аглядала на шчы пустававую каморку. Яе праніклівыя вочкі прамацавалі кожны гаршчок у прыпечку, ускрыну крошку на стала. Калі ў павярты яшчэ трымаўся прымыны пах пюўкі, дык яна падазраю пацягвала сваім маленькім чырвоным носам. Адбючы яна зайшла ў той час, калі мы распраўляліся з бычыннай галавой, і раскрычылася:

— Ці не дабраліся вы да маіх грошай? З чаго вы тут смажыце, парыце? Ці ж многа гаты зімагор выкалчале? «Зімагоры» яна называла нашага бацьку, хоць ён і не хадзіў капачь равы і канавы, а скроб і чысціў бычынныя скуры ў смуроднай майстэрні. Бацька рагатаў, а цётка ад крыўды і злосці аж трэслася. Такой Оняле — злоснай, з рукамі, якія трэсліся, — я пайбываўся, і мне часам здавалася, што на лясках мяне вадзіла зусім другая жанчына. Патроху аб сябраванай манеце забылі. Не ўспамінала аб ёй і Оняле. Зноў прымык я да яе і не няспрыянасію чыкаў яе прыходу. Вушавалі, клубіўся снег, на двары нічога небыла было ўбачыць далей уласнага носу. Мы сядзелі ў цэ, цесна прыціснуўшыся адзін да аднаго, у кутку каля печы. Калі ніхто не бачыў, яна совала мяне жменю журавін ці насмаліла арахуў. Наведзіўшы Оняле рабілі мячэйшай суровую зіму. Як толькі наступілі халады, яна пачала брань з сабой санікі, нагнужаныя галлеў. Оняле ўласнымі рукамі запіхвала яго ў печ і сачыла, каб маці не пахдзіла туды сваёго галена. Цяпер маці стаяла з ёю лагодней і нават пачала іпярэчыць бацьку, калі той заводзіў размову пра Оняліныя пёўны. Сталі лягчэйшымі маразы. На палых асць снейг, выглянулі кустыны. Дзіравы галдыні зноў зачыраване на нашым плоце. Оняле расказвала, што бацька чытаў кнігавак. Як толькі пачылае, яна павязе мяне ў лес на кветкі. І нават пастолы мне сшые. І раптам за ноч снег як

Пераклад М. СТРАЛЬЦОВА.

Песні Віцебшчыны

(Заканчэне. Пачатак на 1-й стар.)

з мажору ў мінора або наадварот. Аа Марыя Клімавіч (а. Нагосціца Леаненскага раёна) запісана мажорная жывая песня. Праз нейкі час гэтую ж песню яна паўтарыла ў мінора. Характэрна, што ў прамежку між запісам першага і другога варыянта песні жанчына расказвала нам аб цяжкіх часах фашысцкай акупацыі.

Наглядачы на пайшоўнасць у песнях Віцебшчыны многіх агучыліх рыс, у розных раёнах вобласці яны адрозніваюцца адна ад другой. І розніца не толькі ў тым, што ў Полацку спяваюць ады песні, а ў Лёна — іншыя. Перш за ўсё тут важна тое, як паселішчы розных раёнаў спявае адну і тую ж песню. Асабліва цікава прасачыць гэта на спяванні шматлікіх вясельных або жывітных песень. Асноўныя іх інтанацыі захоўваюцца ўсюды, але кожны раён, больш таго — кожная вёска выконвае іх непаўторна, своеасабліва, мяняючы пасобныя павеікі, пераасноўваючы рытмічна (не кажучы ўжо аб рознасці тэкстаў). Песні заходніх раёнаў Віцебшчыны спяваюцца больш працягла, адны склад нярэдка распаўваецца на некалькі гукі. Ва ўсходняй жа частцы вобласці напевы больш кароткія, распеўнасці менш, адны гук, як правіла, адпавядае аднаму складу, таму больш хуткія.

З цікавай з'явай сустрэліся мы ў Леаненскім раёне. У вёсках Мерзлякова і Нагосціца Выдрэйскага сельсавета, размешчаных амаль побач, паралельна існуюць два розныя тыпы песень: карынага мясцовага насельніцтва і перасяленцаў з Паліўскага раёна Смаленскай вобласці. Паліўцы перасяліліся сюды ў 30-х гадах і прывезлі з сабой свае песні. Яны заснаваны на больш шырокім дыялекце, нагадваюць старадаўнія працяглае рускія песні, але ў той жа час блізкія і да беларускай мелодыі (спяваюцца на беларускай мове, але з некаторымі рускімі словамі). Песня выконваецца з многімі іспражэннямі — «падоўжваннямі» і «спражэннямі», як іх тут называюць. Гэтыя асаблівасці пры запісу ніяк не хутчэй укладваліся на нотную паперу (у такіх выпадках вырочуць магніфонам). Спяваючы пайшоўнасць шматгалосна — на два, часамі на тры галасы, прымяняючы характэрнае жорсткае гучанне кватэ і праходзячыя секунды. Строга ўстаноўлена дзяленне на галасы сярод выканаўцаў няма. Яно робіцца мжыволь, у прамежку спявання. Кожная са спяваўцаў увае са імпровізацыяй сваю партыю. У выніку ствараецца непаўторная карпіна. Манера спяваць разма, гучна, некалькі жаргеткавата. У гэтым — таксама своеасаблівае харавое іх спявання.

Нельга не ўспоміць пра адну з самых старых песеніц, якую нам давялося сустрэць — Ефрасіню Федараўну Анціпенку з Іанізоўца. Калі мы пазнаеміліся з гэтай сямідзесяцішасцігадовай жанчынай і папрасілі распяваць нам, яна адмовілася: «Не да песень мне, дарэка мае, старая ўжо я, многа гора ў жыцці бачыла, сямноў пахавала... фашысты на вайне забілі, усе песні забылася!» Але ўвечары нас знайшла ўнука Ефрасіні, Федараўна: «Дзіне хутчэй, бабка кліча: успомніце даве песні!» Горкія і доўгія гэта былі песні — песні даўняй маладосці.

Гора не пайшла, з гора жоўнякі не ходзяць, з таскі рыванкі не робяць... — спявае Ефрасіня Федараўна, спявае, як плача, мелодыя працяглая, цягучая, эндурывае, перапыненцы нечакана і зноў лёдзя тугіва, баскачана... Многа слёз людскіх убрала ў сабе гэтая песня.

Анціпенка не толькі хораша праспявала, але і праявіла глыбокае разуменне адрозненняў мясцовых песень ад песень былых паліўцаў (яна іх называе рускімі), выказаўшы меркаванне, вартасць спецыяліста-музыказнаўца. «Беларускія песні, — сказала яна, — больш кароткія, бмстрыя. А ў нашых мелодыях больш распеўнасці, шырынні».

Пазней нам часта даводзілася чуць толькі і трапныя запаві ад народнай песні, аб народнай і гарадской манеры спявання, вызначаныя народнымі спявакамі. У Ветрынскім раёне мы запісалі «хрэбінную» песню ад калгасніцы Н. Аўдошкі і ад былой мясцовай настаўніцы В. Марозавы, якая многа жыла ў гарадзе. У адным месцы вывільсала невялікае, літаральна ў двух-трох нотах, разыходжанне ў выкананні абедзвюх жанчын. Н. Аўдошка разам жа заўважыла: «Вольга Мітрафанавна

спявае ў гэтым месцы па-гарадскому і па-руску, а я — беларускім голасам».

Дарэчы, аб так званай гарадской і народнай манеры спявання. Марыя Навуменка, заснавальніца вядомага на Віцебшчыне Выдрэйскага калгаснага хору, які ахвятаваў у мінулы год свай 20-гадовы юбілей, са спачуваннем выказала такую думку: «Раней у нас у вёсцы спявалі лепш — некалькі па-гарадскому, а цяпер моладзь усё больш спявае па-народнаму». На першы погляд гэтая думка парадоксальная: ці можа быць, каб раней, калі горад і вёска былі раз'ядзаны, вёска спявала «па-гарадскому», а цяпер, калі гэтыя раз'ядзаныя ліквідаваны, вёска стала спяваць «па-народнаму»? У чым тут справа? Аб якім народным спяванні ідзе гутарка? А справа, відавочна, у тым, што пад «народнай манерай спявання» ў нас іншы раз разумеюць не спяванне, а крык, разкі гарлавы гук, тую так званую псеўдапайшоўнасць (не ў сэнсе рэпертуры, а іменна ў манеры выканання), аб якой ужо столькі гаварылася. Уплыву «руслаўшчыны» даволі моцна распаўсюджаны сярод часткі сельскай (ды ці толькі сельскай!) моладзі, акая, спрабуючы пераймаць Русланаў, існуе галасы і, што яшчэ горш, музычны густ. А музыканты-спецыялісты іншы раз садзейнічаюць гэтайму. Інструктар рэспубліканскага Дома народнай творчасці, які прымажаў у Мерзлякова, раіў хору спяваць не «па-гарадскому», а «па-народнаму», г. зн. больш гучна. Вось дзячыты і стараціна.

Але паслухаем, як жа на самай справе спявае народ. Ш ёсць тут крык, завыванні, «падгеды»? Нічога падобнага! Работніца Леаненскай гасцініцы Елізавета Круцічанка задумоўна праспявала нам некалькі жывітных песень і «куналенак», пахляя калгасніка Ефрасіня Ярошчанка з в. Мерзлякова валодае ніжкім сакавітым гурман голасам, Валентіна Кароткіна і Марыя Галуза з в. Караваяніца Сіроцінскага раёна, маладыя жанчыны — Марыя Касарыні і Аксінія Аўдошка з в. Антанішкі Ветрынскага раёна, тры сястры — дзевяці спяваць вёскі Дзеньгубы Лельскага раёна — Палана, Марта і Арына Палонскія, — усе яны спяваюць без усялякай афектацыі, у сапраўды народнай манеры, выскародна, мякка, без крыку, нават і тады, калі спяваюць гучна.

Відаць, гэта і мела на ўвазе М. Навуменка, калі шкадавала аб «гарадской» манеры спявання, акая страчывае Выдрэйскім сельскім хорам. Моладзь у радзе вёскаў вельмі захапляецца тым, што і яны спяваюць па радыё, і страчвае каштоўныя песенныя традыцыі сваёй мясцовасці. У выніку амаль ўсюды мы чулі ад моладзі «Падмаскоўныя вечары», «Уральскую рабіншуку» і вельмі мала сваіх народных песень.

Рэспубліканскі, абласныя дамы народнай творчасці, раёныя дамы культуры павінны выхоўваць у моладзі людзей беражлівае стаўленне да старадаўняй песні, стимуляваць стварэнне сучасных народных песень. У Лельцы мы падзяліліся сваімі ўражаннямі ад паездкі па вобласці з загадкамі сельскіх клубав раёна, якія акраза сабраліся на свой чарговы семінар. Удзельнікі семінара горада падтрымалі лашу меркаванні аб неабходнасці шырэй укараняць у рэпертуар мастацкай самадзейнасці мясцовыя народныя песні як старадаўнія, так і сучасныя.

У нашы дні народ працявае ствараць песні. Праўда, вывіць іх значна цяжэй, бо стварэнне народнай песні, акая мае стаць класічнай, — працягла працэс (неразумеючы гэтай акалічнасці дало магчымыя некаторым спецыялістам з музыкантаў сьвядацца, што музыкальная творчасць народа слабее). За параўнальна кароткі тэрмін нам давалася пачуць і мясцовыя надобныя частушкі, і падкрэсланыя мясцовымі напеамі песні на ўжо вядомыя напеы. І новыя арыгінальныя песні, створаныя самадзейнымі аўтарамі. Напрыклад,

дзе песні на словы загадчыцы Выдрэйскага сельскага клуба Р. Агеевай — «Свята ў калгасе» і «Беларусь — куток мой родны», або песні, створаныя вышывальшчыцай Віцебскай фабрыкі «КІМ» Алінай Якаўлевай на тэксты савецкіх паэтаў. Няхай гэтыя песні не зусім дасканалыя: гэта разумела. Але сама наяўнасць іх — лепшае сведчанне таго, што музыка-пайшоўнасць творчасць народа — вясельны працэс. У гэтай сувязі нельга не адзначыць пачы Віцебскага абласнога Дома народнай творчасці, які выдаў у мінулым годзе зборнік «Песні Віцебшчыны» — творы самадзейных кампазітараў і паэтаў.

Некалькі слоў аб народных музыкантах Віцебшчыны. Нам удалося пачуць і запісаць на магніфонную плёнку двух народных скрыпачоў, Федару Галузу з вёскі Караваяніца Сіроцінскага раёна 77 год. У маладосці ён хадзіў па вёсках з валачобніцамі, іграў і спяваў валачобныя песні. Пасля таго, як у 1941 г. ён пазбаўіся сваёй скрыпкі, якую разбілі п'яныя немцы, музыка зрабіў сабе сам новую — з елкі і клёну і цяпер іграе на ёй. Надстаўка ў скрыпцы зроблена так, што струны «соць», «ра» і «ля» знаходзяцца ў адной плоскасці і іграць на іх можна толькі адначасова — для зручнасці атрымання акордаў. Мелодыя ж іграецца на струне «мі». Пальцы левай рукі скрыпача прыскакуюць струны да грыфа нашчыльна, ад чаго гук атрымліваецца з лёгкім прысвяткам.

Другі народны скрыпач — інвалід Айчынай вайны, пенсіонер Іосіф Малахоўскі з-пад Полацка — з маладзых год таксама хадзіў валачобнікам, іграў у складзе народнага аркестра (скрыпка, мандэліна, балаляйка, цымбалы і бубен) на ўсёх вясковых святах. Іосіф Антонавіч здзіўляецца, чаму зараз па беларускаму радыё іграюць адны цымбалы — без скрыпкі. Гаворыць, што раней у народзе скрыпач заўсёды іграў у суправаджанні цымбал.

Аб народных аркестрах, якія існавалі да вайны, нам даводзілася чуць у многіх раёнах. У Мерзлякове, напрыклад, да 1941 г. быў свой аркестр. У яго ўваходзілі дзве скрыпкі, цымбалы, бубен і «скрыпка матка» (так называлі кантрабас).

З пудоўнымі людзьмі сустрэліся мы ў часе экспедыцыі. Знаемства з добрым чалавечым заўсёды радуе. Што ж можна сказаць аб тым, калі знаёмства не з адным чалавечым, а з многімі цікавымі простымі савецкімі людзьмі, калі бачыш іх справы, бачыш, як хутка залечаны раны, нанесеныя вайной, калі чуюш іх бяхіхіраснае апавяданне аб жыцці, якое з кожным днём становіцца прыгажэйшым, аб працы, ад усіх вялікіх і малых клопатах і радасцях, калі слухашч услаўны аб сапраўды гераічных справах, якія здзяйсняліся ў часы Вялікай Айчыннай вайны ў слаўным партызанскім краі!

Непасрэднае азнаямленне з жыццём народа, сувязь з ім у працоўных буднях, слуханне народнай музыкі ў ае жывым гучанні — усё гэта ўзабагае, пакідае глыбокі след у душы, прымушае па-новаму глядзець на акружаючае, многае перааснаваць. Іменна тут мастак найбольш лашу можа пазнаць, адчуць маральнае аблічча свайго народа. Хочацца праціць музыкантам — не толькі кампазітарам, але і выканаўцам (асабліва апошнім) — часцей ездзіць па рэспубліцы, не шкадаваць свайго часу на слуханне і зборанне народных песень.

Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР павінен стаць цэнтрам, які аб'яднае музычных фалькларыстаў рэспублікі і каардынуе іх дзейнасць па збору, вывучэнню і выданню беларускіх народных песень.

А. ЛАДЫГІНА,
старшм навуковым супрацоўнікам Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР.

Оперныя артысты — на Гродзеншчыне

Беларускі дзяржаўны тэатр оперы і балету накіраваў канцэртную брыгаду для культуры абслугоўвання працоўных Гродзенскай вобласці. Азбыўся пешы канцэрт у Навагрудку. У ім прынялі ўдзел заслужаныя артысты рэспублікі А. Дольскі і Г. Мартынаў, вакалісты С. Удзічэнка,

А. Шаўкавец, Н. Нікеева, салісты балету М. Петрова, Т. Новікава, Л. Чахоўскі, артыстка Беларускага тэатра Л. Маркалёва.

Брыгада артыстаў опернага тэатра даць у Гродзенскай вобласці каля 10 канцэртаў і абслуговаць шэраг раённых цэнтраў і калгасаў вобласці.

МАЯ ШКОЛА

У нас многа школ і розных навучальных устаноў, дзе можна пры жададні набыць любую профэсію і спецыяльнасць. А ці ёсць школы, якія вучаць пісаць вершы? Такіх школ няма. Для пісьменніка галоўнай школай з'яўляецца само жыццё. Але майстэрства не прыходзіць само. Іно дзясяціца ўпартай і пайкай працай, вучобай. І ў гэтых адносінах для моладзых літаратараў добрай школай з'яўляецца літаратурныя гурткі і аб'яднанні, якія існуюць у нас на прадпрыемствах, пры радзкіх раённых і абласных газет.

Для мяне асабіста добрай школай з'явілася літаратурнае аб'яднанне, якое існавала пры бабруйскай абласной газеце «Савецкая Радзіма». Літаб'яднаннем кіраваў тады супрацоўнік гэтай жа газеты Г. Іракоўчык. Воск да яго я і звярнуся ў 1948 г. са сваімі першымі вершамі. Вершы былі агучылі, са слабымі рыфмамі, не гаворачы ўжо аб слабых мастацкіх пазбавках. Таму ў нас і зайшла размова перш за ўсё аб тэхніцы вершаскладання. Пасля я атрымаў адказы з радзкімі на свае вершы. Літкансультант крыку абнавіў мяне, ён пісаў, што я пры больш упартай рабоце змогу напісаць добрыя вершы.

На чарговым пасяджэнні літаратурнага аб'яднання я з'явіўся першым. У пакой радзкіх абласной газеты сабралася каля дваццаці чалавек — пачынаючых паэтаў і празаікаў. Абарыкоўвалі творчасць аднаго маладога паэта. Спачатку аўтар прычытаў свае вершы ўслых, а затым жадаючыя выказвалі заўвагі, мо не заўсёды слухныя, але шчырыя. З таго часу я пачаў

больш крытычна ставіцца да сваіх новых вершаў — крамсаў іх, пераарабіць.

Але я не разумеў самой сутнасці паэзіі і шукаў яе ў невывяжынах з'яваў, па-чужым. Таму ў мяне з'явіўся рад шпачынных вершаў. Сэнс аднаго з іх быў такі: марак кажаў дзядзючцы, акая заўсёды чакала на ўмоўленыя месцы. І воск аднойчы на моры ўзлялася бора, і марак загіннуў у час шторму. Але ён гароў вольнікам каханам, таму ператварыўся ў сонца, вярнуўся да дзядзючцы і абнаў яе сваімі цэльнымі праменьнямі... Словам, пісаў аб тым, чаго ў жыцці не было і не можа быць. Ад гэтага мяне перасцяргалі таварышы, абмаркоўваючы мае вершы на адным з пасяджэнняў літаб'яднання. Тады я пачаў шукаць другія ходы ў паэзію. Многа чытаў. Пішучы новыя вершы, інікуючы вырашаць тэмы па-свойму і неўзабаве дацягнуў некаторых поспехаў. Пачала друкаваць мае вершы абласная газета «Савецкая Радзіма». Гэта былі вершы пераважна напісаныя да знамянальных дат, хоць агучылі, але шчырыя. Воск радкі з аднаго такога верша «Дзень перамогі»:

... У вогненых суровых завірухах
Кінуў час адпачыць па зямлі,
Былі мы моцны сілаю і духам,
Мы шлях да перамогі праявілі.

Праз гэты шлях, заветны і цярпны,
Пракрочылі, як бышам праз вядзі,
Бо так павіны быць, мы — камуністы,
І гэтак ёсць, бо мы — большыя дзіці!

І ўжо ў 1950 г. на пасяджэннях літаб'яднання ў мой адрас крытычных заўваг

не пастанула. Некаторыя, відаць, лічылі мае вершы дасканалымі. Аднак гэта не азначала, што я дасягнуў вышніх паяўнага майстэрства. Проста я крыху глядзю пісаў, а пасля я зноў апынуўся ў непрыгладным становішчы: замест вершаў пастаўляў гаведзе рыфмаваныя заметкі. Што, напрыклад, давалі чытачу такія радкі?

Мы сіл не пашкадуем
Гарачам парой,
За лета пабудуем
Завод цагельны свой.
І воск аднаголова
Прыймаць бы праект.
Мы на будуюць штодня
Выходзілі чую свет.
На галішчы, дзе ельшк
Шумей калёсы ў нас,
Там свой завод цагельны
Пабудуваў калгас.
Тыто маршлі — азбылося,
Пад наёмкам ўзышло.
Пад наёмкам расцяглася
Каменнае сяло.

Падобныя вершы я пасылаў і ў рэспубліканскі друк. Адтуль атрымліваў пераважна такія адказы, якія нічога не давалі, накіталі: «Ваш верш непрацаваў, таму радзкія нашай газеты (ці часопіса) выкарыстаць яго ў друку не можа». І ўсё. Не магу сказаць, колькі яшчэ часу я таптаўся па месцы, калі б не сустрэўся з паваяваным Алесеем Аляксандравічам Зарычкім. Будучы тады ў творчай камандзіроўцы, паэт спыніўся на некалькіх дзён у Бабруйску. Прагледзеўшы літаратурныя старонкі, надрукаваныя ў абласной газеце, ён зацікавіўся маімі вершамі, а

Родныя краіны. У акаліцах Навагрудка. Фота І. Шышко.

Новая кніга пісьменніка

Шліп Пестрак вядомы чытачу як сталы майстар мастацкага слова са сваім творчым абліччам, са сваімі мастацкімі манерамі, прыёмамі. Ён — аўтар шматлікіх вершаў, апавяданняў, нарысаў і буйнага эпічнага твора — гісторыка-рэвалюцыйнага рамана «Сустрэнемся на барыкадах» (1952), які на сённяшні дзень з'яўляецца выршным яго творчасці.

Ядзяўна ў Дзяржаўным выдавецтве БССР вышла новая кніга П. Пестрака «Лясная песня», куды ўключаны апавяданні і нарысы пісьменніка пасляваеннага часу, галоўным чынам апошніх трох год (1955—1957). Хаця тэматычна і храналагічна ўсе яны разбіты на чатыры раздзелы, аднак паміж імі адчуваецца ўнутраная сувязь. Адрываецца кніга апавяданнем «Лясная песня». Прачатаўшы некалькі старонак гэтага твора, пачынаем наступнае прыпамінаць атмасферу ваяенных гадоў, часовую акупацыю Беларусі гітлераўскімі захоўнікамі. Воск перад намі крмычымі беларускім лес, які даў прытулак тысячам бастраштранных народных меціцаў — вяршы сямноў Радзімы. Свае баявыя аперацыі супраць ворага партызаны спалучаюць з актыўнай дапамогай сялянам навакольных вёскаў: яны ўраць, сеець, косяць. Партызан Хомчык дапамагае маладой ўдаве Аксініі, яю рукі рукі хлєбароа, а галадаюць па працы, па слядзкім жыцці, і ён пярэды стуюць, уброчыць ў сабе такія знаёмыя накі зямлі, кроцьчыць па плугам, адчуваючы прыемную асаюла на ўсім хлєсе.

Партызан Хомчык і ўдава Аксіня пакалі адзін аднаго. З вялікім замілаваннем малое пісьменнік вобразам гэтых простых людзей з народа, падае іх светлае, шчырае каханне. Колькі ясных, чыстых, глыбокіх пачуццяў у іх сэрцах, і каб мірная абстаноўка, яким бы шчаслівым жыццём зажалі яны на вольных загонах роднай зямлі. Але прахлятая вайна мае сваю логіку, і ў хуткім часе ім прыходзіцца расставіцца.

У наступных апавяданнях раздзела («Аўдошкі і яе ўнучак», «Дзед Кандрат», «Гарадзкі вёскі») пісьменнік, маючы шырокія расправы гітлераўцаў над безабароннымі людзьмі, умела карыстаецца кантрастнымі супаставленнямі і трапінымі дэталімі.

«Нашто такое харавое на свеце? Сена ўзышло над лесам вогненнае, трапнкое... Лес ціць, бадэры, свежы. Кожны лісточак на дрэве тэ росную свежасць акая. А сіняя дымка тонка спявае ўвесь лес, які непраглядна гушчынёю абступае вёску.

Нашто такое харавое? Нашто яго, калі ў хаце на лаве сядзіць старая Аўдошкі і ціха плача».

Гэты зачын апавядання «Аўдошкі і яе ўнучак» падкрэслена кантраста з далейшым аместам твора, з акая чытач дзедраецца, што фашысты абрававалі старую Аўдошкі, матку партызана, забілі яе нявестку і ўрошце забіваць яе самую разам з унучкам Юркам. Апівачыцца перадапошні часы жыцця бабу і яе ўнучка, пісьменнік заады і іх аўтарам. Многае мне дала гэтая сустрэча! Спачатку паэт указаў, чаго не хапае ў маіх вершах, пасля ў нас размова зайшла наогул аб паэзіі. Я з гэтай размовай даведаўся тое галоўнае, пра што трэба ведаць, а іменна: верш — гэта асобная закончаная думка, выказаная пастмасткаю словамі; трэба пісаць так, каб чытаючы твор, не толькі разумець, але адчуваць і бачыць тое, пра што піша аўтар, і г. д.

Пасля гэтага я пайшоў у паэзію з адкрытымі вачыма. Пачаў друкаваць свае новыя вершы на старонках рэспубліканскіх газет і часопісаў... З усяго сказанага вядома, акую карысць прыносіць пачынаючым аўтарам літаратурныя гурткі і аб'яднанні, жывое слова, парада старайша таварыша.

Радзкімі абласных і раённых газет, а таксама комсамоўскімі арганізацыям патрэбна ўсямерна ўмацоўваць і паліпаціраваць літаратурныя гурткі і аб'яднанні. Гэта дасць свае вынікі. Для прыкладу ўзяць хоць бы тое ж літаратурнае аб'яднанне, што існавала пасля вайны да 1956 г. пры бабруйскай абласной газеце. Чатыры яго ўдзельнікі прыняты ў Саюз пісьменнікаў Беларусі. Гэта — І. Муравей, М. Скрыпка, А. Гараік і аўтар гэтых радкоў.

Літаратурныя гурткі і аб'яднанні заклікаюць адграць вялікую ролю ў жыццёвым маладых літаратараў. І Саюз пісьменнікаў Беларусі не толькі напярэдні сабю з'еду, а заўсёды лавінен аказваць дзельную дапамогу літаратурным аб'яднанням, дзе вывучаюцца ўсе новыя і новыя маадная літаратурныя сілы.

Марк СМАГАРОВІЧ.

выкарыстоўвае вельмі трапную дэталі: Аўдошкі з Юркам па загаду старасты ідуць пацну ў раённую жандармерыю; розныя думкі лезуць у галаву нашчаснай кабеты і, прыпомніўшы адзін выпадак, яна расказвае яго свайму самігоднаму ўнучку. «Помню, ездзілі па дохтара ў мястэчка для мамы і для цябе, бо ты быў слабым. Дохтар сказаў выносіць цябе на павеатра. І я ішла пацну лён вось гэтай дарожкай, несучы цябе на руках. Ты спаў і дыхаў вольна. Аж бачу — зусім недалёка наперадзе выйб на дарогу воўк... Така сівы, стары, калматы... Я стала атрыпаўшым... Што рабіць? Ісці назад — немагчыма... І я стала... Глядзела на воўка, а ён на мяне... Я прасіла бога, каб ён адвярнуў яго ад нас. Воўк стаў, асталася і я... Ты прачынаў і стаў плакаць тоненькім галаском... І сталася дзіва, унучак, воўк адвярнуў ад нас сваю калмату галаву і тухрам пабег у лес. Я пачала тухро і пайшла далей. Ішла не сваімі нагамі, негі веры мяне нёс... Я думала: «Што ж гэта сталася ваўку, што ён пабег у лес?» Я адгадалася... Муспіць, воўк пашкадаваў цябе, калі пачуў твой тоненькі галаском...»

Такая мастацкая дэталі дапамагае чытачу ўспоміць усе сутнасць апавядання Фішчука, які ў сваёй лютасці страшылішы за дзікага звера.

Павязваючы зверства гітлераўскіх бандытаў на акупаванай тэрыторыі, мастацкі абысць імі мірных жыхароў, шпачынны матэрыяльны і культурны каштоўнасці, аўтар адначасова паказвае вялікую сілу народнага твора, падкрэсліваючы глыбокую, непахісную веру савецкіх людзей у перамогу над ворагам. Някія катаваны і расстрэлы не змогалі паставіць на колена савецкі народ, які ад старога да малаго паіваўся на сваячынную Айчынную вайну. У глыбокім тыле фашысты не адчуваюць сабе спакойна, іх усюды насіцае транная партызанская куля альбо тапор селяніна. Стары дзед Кандрат забівае ломам гітлераўца, які застрэліў двух дзедовых унучкаў на палішчыннай спаленнай хаты («Дзед Кандрат»). Партызан Кастусь чыніць расправу над фашысцкім паслужачом Сіпанам, які выдаў акупантам яго матку і сына («Аўдошкі і яе ўнучак»). Савецкі генерал праіць глыбока ў тыл ворага, каб напасці на ім зышчальныя ўдары («Генерал»). Гарыць зямля пад нагамі акупантаў, нішто не можа іх выратаваць ад суровай, але справядлівай кары народнай. І хоць лютые фашысты звер у сваёй перадарматной агоніі, паліць вёскі, мястэчкі, гарады, забівае дзятчкі, жанчын, — савецкія людзі цвёрда і ўпаўнаважана: «Трэба жыць, трэба дакачацца смерці на гітлераўцаў» («Гарадзкі вёскі»).

І воск савецкі чалавек дачакаўся жададн перамогі над фашыстамі і радзкі творчай працы. Аб гэтым пісьменнік расказвае ў апавяданнях і нарысах, змешчаных у другім раздзеле кнігі.

Героі твора П. Пестрака з другога раздзела кнігі — таксама простыя савецкія людзі, галоўным чынам сяляне, калгаснікі заходніх абласцей Беларусі. Трэба сказаць, што аб чым бы ні пісаў П. Пестрак у сваіх творах, ён амаль заўсёды месцам дзеяння выбірае які-небудзь куток былых «крэваў усходніх». Гэта і абразумела, таму што там ён нарадзіўся, правёў сваё дзяцінства і юнацтва, там уступіў на шлях мужнай барацьбы з беларускімі акупантцамі за свабоду прапоўнага лоуа.

Найбольш цікавымі і дасканалымі ў мастацкіх адносінах, на наш погляд, з'яўляюцца наступныя апавяданні другога раздзела: «Вярнуўся», «Раздвоены», «Імунітэт», «Як для скрыпкі струны...», «Неспадзявана», «Куфарчак», «Апошні крыж». Галоўную ўвагу ў гэтых апавяданнях аўтар узяў на людзей творчай працы, якія жылі ў інтарскай калектыву, інтарсамі грамадскай гаспадаркі калгаса. І пажылы калгасны кладаўшчык Іван Кляшэвіч («Як для скрыпкі струны...»), і пчаловы калгас Іван Падабэ («Імунітэт»), і малады дзядзючца, лепшая дзярка Алена Грочык («Неспадзявана») — усе яны жылі адным жаданнем: сваёй працай прынесці як мага больш карысці роднаму калгасу, а значыць і ўсёй Радзіме. Савецкая ўлада, калгасны лад далі ім магчымыя разгартуць свае творчыя здаткі, стварыўшы для гэтага неабходныя ўмовы. Ёе асабіста выгала кіруе паводанамі і ўчынкамі працаўнікоў калгаснага вёскі (гэта было характэрна для іх, калі яны жылі кожны сам па сабе, на адноасобнічых пасадарках), а ўспаданне таго, што яна з'яўляецца неадрыўнай часткай вялікага калектыву і таму павінны дбаць аб дарабыце ўсёх яго членаў. Воск чаму стары майстар Пятро не сядзіць, склашыў рукі, а на сваім такарным станку выточвае для

патрб калгаса розныя рэ

Бібліятэчныя калектары

Ва ўсіх абласцях рэспублікі працуюць бібліятэчныя калектары. Аднак інертныя работні абласных і раённых арганізацый усё часцей ставяць пытанне: ці патрабны бібліятэкары?

Работні сацыяльнай кааперацыі лічаць, што камплектаваннем бібліятэк павінны займацца выключна кніжныя магазіны. Ці правільна гэта? Нам думалася — не. Асноўная задача работнікаў кніжных магазінаў — рознічны продаж літаратуры, задавальненне пачатку індывідуальных пакупнікоў кніг, а не камплектаванне бібліятэк. Між тым, многія работнікі кнігарняў замест таго, каб павялічыць продаж кніг насельніцтву, шукаюць больш лёгкіх шляхоў выканання планаў. Яны імкнучыся ўсю паступаючую літаратуру аддаваць бібліятэкам, і тым самым індывідуальным пакупнікам падабляецца магчымасць набыць кніжную навінку.

Варта звярнуць увагу на ішчы адну вельмі важную акалічнасць. Калі бібліятэкі самі набываюць літаратуру ў магазінах, дык, як правіла, гэта бывае толькі мастацкай і дзіцячай літаратура. Вядома, у гэтым нічога загананага няма, але нехта забывае пра тое, што патрабаванні чытачоў у нас самыя разнастайныя і з кожным днём растуць.

Да гэтага прыводзіць самастойнае камплектаванне бібліятэк, гавораць факты. Бібліятэка Жоўненскага сельскага клуба Брэсцкага раёна Віцебскай вобласці ў 1957 г. набыла кніг толькі на 300 рублёў з асігнавання на год 1.300 руб. Астатнія грошы выдаткаваны на іншыя патрабы, а часткова спісаны, як нявыкарыстаныя.

Бібліятэка Гваздоўскага сельскага клуба Палацкага раёна за шэсць месяцаў 1958 г. набыла 166 кніг на суму 800 рублёў, з іх толькі чатыры брашуры на палітычныя тэмы, астатняя літаратура — мастацкая і дзіцячая. У фондзе бібліятэкі няма поўных комплектаў зборнаў твораў класікаў беларускай літаратуры Я. Купалы і Я. Коласа, няма кніг «Калі злівацца рэкі» П. Броўкі, «За годом год» У. Карпава, «Сокі шаліны» Ц. Гартнага і раду іншых твораў беларускіх пісьменнікаў.

У маі гэтага года бібліятэка Кругоўскага сельскага клуба Ганцавіцкага раёна Брэсцкай вобласці пералічыла ў селішча 1.500 рублёў. На тры тысячы рублёў было набыта 74 кнігі, з іх грамадска-палітычнай і сельскагаспадарчай літаратуры — 15 назваў, а на астатнія 500 рублёў... куплены гармоніі. Бібліятэка Гнеўчыцкага сельскага клуба Івацэўскага раёна Брэсцкай вобласці ў красавіку гэтага года набыла ў селішча 92 кнігі на 1.000 рублёў. З гэтага ліку толькі адна кніжка сельскагаспадарчай — «Беларуская ССР на УСГВ ў 1954 годзе» (?).

Справа ішчы і ў тым, што многія работні бібліятэк, асабліва сельскіх, не маюць спецыяльнай адукацыі і дастатковага вопыту работы. Таму яны і не ў стане якасна камплектаваць кніжны фонд.

Каб лепш камплектаваць кніжны фонд раённых і сельскіх бібліятэк, вырашана частку сродкаў цэнтралізаваным парадкам пераводзіць на рэкан абласных бібліятэчных калектываў. І гэта сабе апраўдала, бо даю магчымасць планова і рытмічна праводзіць камплектаванне бібліятэк літаратурнай і ўсіх раздзелах ведаў. Так, напрыклад, Брэсцкі абласны бібліятэчны калектар на працягу 1956—1957 гг. што-

год накіроўваў кнігі ў раёныя бібліятэкі па 12—18 разоў, а ў сельскія — па 10 разоў; кніжны фонд у раённых бібліятэках па ўсіх раздзелах літаратуры вырас за два гады на 92 тысячы тамоў, а ў сельскіх — на 257 тысяч тамоў. Толькі грамадска-палітычнай і сельскагаспадарчай літаратуры за 1957 г. бібліятэкар разаслаў у бібліятэкі вобласці больш 35 тысяч экзэмпляраў.

Але ў бягучым годзе здарылася непрадбачана. У лютым Брэсцкі аблвыканком на падставе нічым не абгрунтаванага загадніцтва абла адміністрацыі цэнтралізаванага сродка ў абласным бюджэце на камплектаванне бібліятэк і перадаў іх у мясцовы бюджэты. І адразу старшыня раёна Брэсцкага абласнага ўрада П. Драгійцаў да тэрміновага ўказання старшын райспажыўсаюза: «... Арганізаваць работу па заключэнню дагавораў на камплектаванне бібліятэк, не дапускаючы да гэтага бібліятэкар...» Услед за гэтым начальнік аддзела кнігі Брэсцкага абласнага ўрада М. Бурда аддаў паўторнае ўказанне райспажыўсаюзам: «Паколькі Брэсцкі бібліятэчны калектар адхілены (!) ад цэнтралізаванага забеспячэння кнігаў, Вам належыць займацца камплектаваннем бібліятэк...»

І вось якія вынікі атрымаліся ад гэтай «перабудовы». У 14 раёнах вобласці 144 сельскія бібліятэкі ў першым квартале і ў красавіку не набылі ніводнай кнігі з-за адсутнасці сродкаў на бюджэце сельскіх саветаў. Асобныя ж бібліятэкі на працягу месяца выдаткавалі цалкам гадавую норму асігнавання, набываючы ў гандлёвай сетцы сацыяльнай кааперацыі толькі дзіцячую і мастацкую літаратуру. За кошт сродкаў, адлучаных на камплектаванне кніжных фондаў, некаторыя бібліятэкі набылі культурныя тавары. Калі пры цэнтралізаваным камплектаванні праз бібліятэчны калектар сельскага клубнага атрымалася на працягу мінулага года кніг на суму тры тысячы рублёў, дык у 1958 г. у Івацэўскім, Брэсцкім, Каміянцкім, Маладзечынскім і іншых раёнах адлучана на год на набыванне кніг у сярэднім на 1.900 рублёў. Пры такім становішчы кніжны фонд павялічваецца вельмі недастаткова, што прыводзіць да змяншэння колькасці чытачоў.

Значна скарачаны таксама асігнаванні на камплектаванне раённых бібліятэк. Маладзечынскага раёна бібліятэка замест 12 тысяч рублёў адлучана 10 тысяч рублёў, а Давыд-Гарадоцкага раёна бібліятэка атрымала сем тысяч рублёў замест 12 тысяч.

Да такіх вынікаў прывяла адмена цэнтралізаваных сродкаў на камплектаванне бібліятэк літаратурнай і ўсіх раздзелах ведаў у Брэсцкай вобласці.

Бібліятэкі павінны набыць кнігі толькі ў бібліятэчных калектарах, але камплектаванне павінна праходзіць пад строгім кантролем і пры дапамозе аддзелаў культуры і бібліятэчных саветаў.

Прада, трэба прызнаць, што ў рабоце бібліятэчных калектараў ёсць яшчэ многа сур'ёзных недахопаў. Неабходна іх умацаваць, выскокаваліфікаваць іх кадрамі, каб ішчы лепш наладзіць вывучэнне пачатку работнікаў на кнігі і поўнае іх задавальненне. Нельга дапускаць фактаў засылак бібліятэкам кніг, непатрабных ім па профілю. Бібліятэчны калектары, складваючы заказы на літаратуру, не павінны быць у палоне ў бібліятэкі і заказваць кнігі па ўсіх раздзелах, надаючы асаблівую ўвагу маса-

па-палітычнай, сельскагаспадарчай літаратуры. Між тым, многія бібліятэкі, афармляючы заказ на кнігі, наўмысна пазбягаюць уключыць у заказ палітычную, сельскагаспадарчую, музычную і іншую літаратуру, зазначаючы, у асноўным, мастацкую і дзіцячую літаратуру. Так, Аршанская раённая бібліятэка па тэматычным плане Дзяржаўнага БССР на 1958 г. робіць заказ на 17 назваў палітычнай літаратуры з заплаваных 37; сельскагаспадарчай літаратуры заказвае толькі дзве назвы з намечаных да выдання 45 назваў. Бібліятэка таксама не заказвае навінейшых выданняў беларускіх пісьменнікаў, як збор твораў М. Танка, збор твораў П. Глебы, «У вялікай дарозе» І. Гурэскага. З 22 назваў кніг раздзела «Літаратура» заказ дадзены на шэсць назваў, а па раздзеле музычнай літаратуры з 59 твораў беларускіх кампазітараў бібліятэка заказвае тры назвы.

Не лепш выглядае заказ Лёненскага раёна бібліятэкі Віцебскай вобласці. Па плане Дзяржаўнага БССР зроблены заказы на 15 назваў кніг з 399. Па раздзелу мастацкай літаратуры бібліятэка адмовілася ад твораў П. Галавача, М. Лынькова, І. Мележа, М. Чарота, І. Гурэскага. Не цікавіць бібліятэку і новыя творы беларускіх паэтаў.

Прыведзеныя факты раскрываюць тое, чаму многія бібліятэкар не па душы бібліятэчны калектары.

Бібліятэчны калектары павінны перыядычна накіроўваць сваіх работнікаў у бібліятэкі, асабліва сельскія, для правядзення кансультацый, аказання дапамогі бібліятэчным работнікам і вывучэння пачатку на кнігу. Неабходна дабіцца, каб работнікі бібліятэкараў прымавалі самы актыўны ўдзел у фарміраванні тэматычных планаў выданняў.

Пры ўскладненні на сацыяльна-кааперацыйнае абавязкаў гандлю кнігаў у сельскіх раёнах прадугледжанае карэннае паліпашчэнне арганізацыі кніжнага гандлю на ўвесь, а не камплектаванне бібліятэк. Калі ішчы гаварыць, дык сацыяльна-кааперацыйна з гэтай сваёй асноўнай задачай ішчы не справіцца.

Стан камплектавання бібліятэк у рэспубліцы патрабуе таго, каб гэтай справай актыўна занялася Упраўленне культуры і асветы Міністэрства культуры БССР.

Трэба зрабіць усё неабходнае, каб падшыць работу бібліятэчных калектараў, пашырыць сферу дзейнасці кожнага калектара. Варта павялічыць цэнтралізаванае камплектаванне бібліятэк. Неабходна, каб ішчы больш бібліятэк рэспублікі незалежна ад іх вядомасці падпарадкавання камплектавалася ў бібліятэчных калектарах.

А. РАКОВІЧ.

ПА СЛЯДАХ НАШЫХ ВЫСТУПЛЕННЯЎ

ПРА БІБЛІАГРАФІЧНЫ БЮЛЕТЭНЬ

У нумары ад 26 ліпеня 1958 г. у газеце «Літаратура і мастацтва» быў змешчаны артыкул С. Варановіча «Чаму не ўлічаны беларускія выданні?» У ім крытыкаваўся першы нумар бібліаграфічнага бюлетэня «Літаратура і мастацтва» народаў СССР і зарубажных краін» за непуюнасць аднабаковай інфармацыі пра культурныя сувязі беларускага народа. Выдання быў зроблены напярэкі і за тое, што ў ім зусім зніклі адноствораны пераклады на беларускую мову твораў замежных пісьменнікаў і літаратураў братніх рэспублік, якіх з'явіліся ў нашым друку ў верасні — снежні 1957 г. Вельмі бедна былі падабраны матэрыялы ў раздзеле «Беларускае мастацтва».

Як паведамляе намеснік дырэктара Усеагульнага кніжнага палату на навукова-даследчы Ю. Масаню, рэдакцыя бібліаграфічнага бюлетэня абмеркавала названы артыкул і згадзілася з тэзісамі пісьменнікаў і літаратураў братніх рэспублік, якіх з'явіліся ў нашым друку ў верасні — снежні 1957 г. Вельмі бедна былі падабраны матэрыялы ў раздзеле «Беларускае мастацтва».

Прыняты меры для выпраўлення зыхлопаў выдання. Пераклады вершаў В. Вялічкі і Д. Радзюкі, якія былі не ўлічаны ў бюлетэні, зарэгістраваны ў № 2 за 1958 г. У гэтым жа нумары ўлічаны ўрвак з пэўнага М. Гола. Раман П. Абрахамца «Афрыка ў агні», надрукаваны ў часопісе «Маладосць», зарэгістраваны ў № 3 бюлетэня. Тут жа будзе змешчаны спіс артыкулаў пра А. М. Горькага, пералік матэрыялаў пра А. С. Макарэна і А. С. Пушкіна, артыкул аб сувязях Янкі Купалы з польскай літаратурай.

Творы ўкраінскіх паэтаў, надрукаваныя ў верасні-снежні нумары «Полімя» за 1957 г., будуць улічаны ў чарговых выданнях.

Рэдакцыя інфармацыйнага бюлетэня ўдзячна аўтару і газеце за агляд зместу вядзючых і просіць даслаць свае заувагі аб яго бягучых выпусках.

Конкурс працягваецца

Міністэрства культуры БССР паведамляе, што тэрмін рэспубліканскага конкурсу на лепшую сучасную лесню, прысвечаную 40-годдзю БССР, працягнуты да 15 кастрычніка 1958 года.

Журы конкурсу.

Вынікі творчага саборніцтва

Плакаты — адзін з самых масавых відаў выяўленчага мастацтва. За апошнія гады прыкметна павялічылася іх колькасць і мастацкая вартасць плакатаў, выкананых мастакамі нашай рэспублікі.

У мэтах прымянення да работы над плакатам больш шырокага кола мастакоў Міністэрства культуры БССР быў праведзены рэспубліканскі адкрыты конкурс на лепшы мастацка-папулярны плакат. На конкурс было прадастаўлена 38 плакатаў. Побач з вопытнымі майстрамі свае работы экспанавалі і маладыя, пачынаючыя мастакі.

Лепшым плакатам журы конкурсу прысудзіла прэмію.

Другія прэміі атрымалі І. Давідовіч за плакат «40 год Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі» і Л. Кроль за плакат «У самі народы СССР шчыра і прыгажэ Беларуска».

Трэцяя прэмія атрымалі Е. Тарас за плакат «Ленін — заснавальнік Беларускай ССР», П. Калінін за плакат на тэкст беларускага гімна, П. Ігнатэнка за плакат «Са святаям, таварышам».

Па дзве заахвочальныя прэміі прысуджаны І. Тарасу за плакаты «Ленінскаму камюму слава!» і «Слава працаўнікам Беларуска», Л. Замку за плакаты «Савецкай Беларусі — 40 год» і «Нашу міру палітыку ўхваляе велізарная большасць насельніцтва зямлі». Такой жа прэміяй адзначаны плакат Л. Кроля «Канец вайне!».

Усім удзельнікам конкурсу Міністэрства культуры БССР абвясціла падзяку.

Лепшыя плакаты рэкамендаваны да выдання. Конкурс паказаў таксама і слабыя бакі творчасці нашых мастакоў. Мала было плакатаў, якія адрамавіліся арыгінальнасцю задуму, лаканічнасцю кампазіцыі і каларовага вырашэння. Многія работы нагадалі або проста паўтаралі ўжо вядомыя плакаты.

Тое, што першую прэмію ніхто не атрымаў, павінна звярнуць сур'ёзную ўвагу графічнай секцыі Саюза мастакоў рэспублікі. У апошні час перастала дзейнічаць плакатная секцыя. Краўніцтва Саюза мастакоў БССР неабходна прыняць належныя меры да ажывлення творчай актыўнасці беларускіх плакатністаў.

В. ЖДАН.

Хроніка культурынага жыцця

У гэтым годзе ўпершыню пачаўся заняты ў новай музычнай школе ў Карэлічах. На аддзяленні фартэпіна і баяна прынята звыш 40 дзяцей калгаснікаў, рабочых і служачых.

Для выхавання юных музыкантаў у Карэлічах накіравана група кваліфікаваных педагогаў, срод- якіх выпускнікі Гомельскага музычнага вучылішча І. Валочка, Н. Бадаюўская і інш.

Л. САРТАКОЎ.

Большыя гады працуе кінамаханікам Я. Кандрацкім у калгасе «Дабраўраччэ» Брэсцкага раёна. У час змяшчэння кінафільмаў у яго ішчы заган і Я. Кандрацкім імясяня перамаюць ілан. Замест 24 планавых сеансаў, ён амаць ішчысяня стаяць 36 кінасеансаў.

І. УЛАСЕНКА.

У пасёлку Барань Аршанскага раёна арганізаваны самалейны мужчынскі хор, у якім налічваецца 45 чалавек. Рыхтуючыся да дзяды самалейнага мастацтва, ларавы калектыў пад кіраваннем Н. Валькова — кансультацыйна-абласнога Дома народнай творчасці працуе над беларускімі народнымі песнямі, творами беларускіх кампазітараў, рэзучае песні савецкіх кампазітараў і класікаў.

В. ТЫШЭВІЧ.

З замечнай пошты

Французскае кіно сёння

Развіццё французскага кінамастацтва пачаўся другой сусветнай вайны праходзіла на ўпартай барацьбе з амерыканскай экспансіяй. Напалю галівудаўскай прадукцыі ў Францыю прыняў такі размах, што ў 1947—1948 гг. стварылася погроза існавання французскай кінамастацтва. Па кабальнаму дагавору, вядомаму пад назвай «Падзелены Блома-Брыса», заключанаму ў маі 1946 г., Францыя мела права змяшчаць французскія фільмы на сваіх экранх усёго толькі чатыры месяцы ў год. Астатні час амаль поўнаасю адводзіліся амерыканскія фільмы. Французскія фільмы не знахлілі сабе экраны. Не вытрымліваючы конкурцыі з Галівудам (кошт галівудаўскіх фільмаў быў амаль у дзесяць разоў меншы за французскія, таму што амерыканскія фільмы наступалі ў Францыю пасля таго, як іх страты па вытворчасці ўжо былі кампенсаваны ў ЗША), французскія кінамасткі закрываліся. Артысты, рэжысёры зваліся ў 1947 г. лік беспрацоўных у гэтай галіне дасягнуў 60 працэнтаў, хоць да вайны тут адчувалася нелахоту ў работніках. Вядомыя французскія пастаючыя былі асуджаны на бяздзейнасць.

Амерыканскія кінапрамысловыя тэмы лічылі, што французскае кінамастацтва ніколі не аправіцца ад нанесенага ўдару, што яны будуць непалазельна панавіць на французскіх экранах. Але яны прадлічыліся.

На абарону французскага кіно ўзяліся ўсе прагрэсіўныя з'яецы французскага кінамастацтва. Іх барацьба гарача пачыналася ў амерыканскіх кінамастках. Супраціўленне напалю амерыканскіх фільмаў абладала ладзель розных поглядаў і сацыяльнага становішча. На ўсё тэрыторыі Францыі былі створаны «Камітэты абароны французскага кіно». Па ўсёй краіне арганізаваліся дэманштрацыі. Найбольш вядомыя акцыі заклікалі насельніцтва байкаваць амерыканскія фільмы.

Рух пратэсту супраць уздушэння французскага кінамастацтва быў настолькі шырокі, што правячыя колы Францыі змушаны былі прыняць рад мер у абарону французскага кіно. У 1947 г. французскі парламент пад наішкым камуністычнай фракцыі прыняў рэзалюцыю, якая абавязала ўладальніка кінастудыі шчыра трыццаць і кварталы дэманштраваць французскія фільмы. 16 верасня 1948 г. быў прыняты закон «Аб часовай дапамозе французскаму кіно». Сэнс гэтага закона заключаўся ў наступным: з кожнага метра плёнкі фільма, які змяшчаўся ў Францыі, як з французскага, так і з замежнага, зб'раўся паатак. Абсяжалася паатакам і месцы ў кіназале.

Усе гэтыя наступствы ішлі ў спецыяльны фонд. Падляна фонд асігнаваўся французскім пастаючыкам для вытворчасці новых фільмаў, астатняя частка на мадэрнізацыю і пашырэнне кіназалаў. Калі тэрмін дзеяння гэтага закона скончыўся, 6 жніўня 1953 г. быў прыняты новы закон «Аб развіцці фонду кінамастацтва і пашырэнні французскага кіно». У агульным суме гэтыя законы далі магчымасць з 1948 па 1956 г. уключна дадаткова асігнаваць 13,4 мільярд франкаў на вытворчасць фільмаў і 12,8 мільярд франкаў — на абсталяванне і мадэрнізацыю кінастудыяў. Такім чынам, база французскага кінамастацтва палешылася. Вытворчасць французскіх фільмаў у 1957 г. павялічылася ў два разы ў параўнанні з 1947 г.

Цяпер 50 працэнтаў усіх фільмаў (супраць 41 працэнтаў ў 1949 г.), якія дэманштрауюцца на экранах Францыі, французскай вытворчасці. У той жа час доля амерыканскіх фільмаў упала з 41 да 33 працэнтаў. Зразумела, што 33 працэнта — гэта яшчэ многа, але ўсё ж становішча французскага кінамастацтва ў сваёй краіне намянога лепш, чым

італійскіх — у Італіі, англійскіх — у Англіі, нямецкіх — у Заходняй Германіі.

Гавораць аб становішчы спраў у французскай кінамастацтва, трэба зусёды мець на ўвазе, што над французскай кінамастацтвай вісе цяжарам агрэсіўны курс правячых колаў Францыі, дыскрымінацыйна палітыка ў адносінах змякратчычх тэатраў. Пад наішкым строгай ацэнцы дзеячы французскага кінамастацтва не моцна, чымшам вялікіх тэм, якія хваляюць сёння мільёны простых людзей Францыі.

Становішча французскай кінамастацтва рэзка пагоршылася з пыходам да ўлады генерала дэ Голя. Дз Голя вырашыў прыбраць да рук такую важную зброю прапавічання, як кіно, паставіў яго на службу рэакцыі. Ужарэ, у ходзе падрыхтоўкі да рэфэрэндуму, які па яго задуме павінен быў абнавіць з рэспубліканскім рэжымам у Францыі і ўважыў у краіне аўтарытарную дыктатуру, шырока скарыстоўваў рэакцыйны вядомы апарат армейскай службы кінамастацтва, а таксама кінахрэсціянскія фірмы, якія, дарэчы, субсідуіруюцца з «Фонду развіцця кінамастацтва і прамысловасці». Храніцельныя і дакументальныя фільмы, якія ўсталяюць асобу дэ Голя, літаральна акупіравалі экраны французскіх кіназалаў і тэлевізараў.

За апошні час узмаціліся цензурныя праследванні, а таму ішчы больш абвастраліся крызісна з'явы ў французскай кінамастацтва.

Інфармацыйны бюлетэнь кінастудыі і дабраўраччэ «Фільма півні» і ліпені-аўгуставы нумары 1958 г.: «У перыяд года, калі звышняя нашы таварышчы па студыях павінны былі б працаваць на поўную магутнасць, больш 50 працэнтаў слукавых і рабочых незанятых. Сілы ў большай частцы пастуюць з прычыны таго, што з 18 фільмаў, якія знаходзіцца ў вытворчасці, адмаюцца толькі восем».

Апрача таго, з пачатку гэтага года выпушчана на 14 фільмаў менш, чым за вядомы перыяд мінулага года.

Адзначаюць рэзкае падзенне дзейнасці, напалю, яшчэ больш павялічыцца да канца гэтага года».

І сапрады, факты сённяшняга дня пацвярджаюць гэтыя прадбачэнні. Лік тэхнічнай і кінамастацтва прамысловасці скараціўся з 600 да 300 чалавек, а рабочых — з 900 да 400 чалавек. Базальнейшчыя студыі Эліна і Булоні. Змяніўся лік глядачоў у кінастудыях.

Калі пры парламенцкім рэжыме, хоць і павольна і далак не поўна, правячыя колы вымушаны былі ўсё ж у нейкай меры лічыцца з патрабаваннямі работнікаў кінамастацтва і публікі, то зараз усё сацыяльнае вышэйшае дэ Голя і яго міністэрства інфармацыі і пашырэння культуры ішчы ішчы.

Цяпер, калі ў Францыі разгарнулася вострая барацьба паміж прыхільнікамі і праціўнікамі змены палітычнага рэжыму, вырашэння і пытанне пра лёс французскага кінамастацтва.

У час павячэння дыктатуры Гітлера і Мусаліні кіно па той бок Рэйна і Альп не дадо ніводнага каштоўнага фільма. Усталяванне дыктатуры генералаў у Францыі ніяк такую ж небяспеку абяганяе французскага кіно, — такую правільную ацэнку даў праграма, якая навісла над французскай кінамастацтвай. Фернан Грыне, ален камісіі Нацыянальнага сходу па прэсе, рэдактар кіно.

Такім чынам, ад зыхлоў барацьбы — ші зверне Францыя на шлях глыбокай палітычнай рэакцыі або застацца буржуазнай дэмакратычнай рэспублікай — залежыць і кірунак, па якому пойдзе развіццё французскага кінамастацтва.

К. ЮР'ЕВ.

Будынак ЮНЕСКА

Ідуць апошнія прыгатаванні да таго, каб акцыя ў Парыжы новы будынак ЮНЕСКА—Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па пытаннях асветы, навуцы і культуры. Хутка ён расчыніць свае дзверы для прадстаючых аб'юзіч краін свету. Афрыканцы акцрыць аб'юзіч з 1 лістапада бягучага года, за дзень да пачатку Х генеральнай канферэнцыі ЮНЕСКА, на якой будуць прысудзіць прадстаючым 80 дыпламатычных мейст, акрэдытаваных у Францыі.

Новы будынак ЮНЕСКА — самае вялікае міжнароднае збудаванне ў Парыжы. Ён займае плошчу ў тры гектары і знаходзіцца ў адным з малічынчых куткоў Парыжы. У трох збудаваннях будуць размешчаны розныя службы ЮНЕСКА. Сакратарыят зойме прасторны семінаварковы арыганічны будынак, які па форме нагадвае літару «ігрэ». Сены яго зроблены амаль з аднаго шкла. Побач лабудавана спецыяльнае памішканне для канферэнцый. Сены яго — з бетону. Будынак па форме нагадвае акордзон. Тут жа ўзводзіцца вялікі чатырохпавярховы будынак для пастаянных прадстаючых розных дзяржаў пры ЮНЕСКА. Будуліштва трэцяга памішкання было пачата мінулай восенню і будзе закончана толькі да наступнай зімы. Будынікі сакратарыята і залы пасяджэнняў злучаюцца пры дапамозе пакояў, размешчаных ў падвальным памішканні.

Работы па ўзвядзенні новага будынка ЮНЕСКА пачаліся ў красавіку 1955 г. У іх прынялі ўдзел архітэктары, інжынеры, рабочыя многіх дзяржаў: членаў ЮНЕСКА. Дэвія, ЗША, Францыя, Італія, ФРГ, Швейцарыя дараўчылі сваім архітэктарам і дэкараатарам аформіць памішканне. У прыватнасці залу для пасяджэнняў выканавы савета ЮНЕСКА будзе афармляць Музей сучаснага мастацтва ў Н'ю-Йорку. Швецыя прапанавала абсталяваць бібліятэку, Нідэрланды — залу для друку, Францыя — зрабіць мэбляроўку і аздабу залы для работы камісіі.

Афармленне будынка ажыццяўляецца і адвальнае з праектамі, распрацаванымі амерыканцам Марселем Брыерам, італьянцам П'етра Нерві і французцам Бернарам Ферфусам. Праект, падрыхтаваны імі, ухвалены міжнародным саветам у складзе Люцыа Коста (Бразылія), Вальтэра Гропуса (ЗША), Шарля Ле Карб'юза (Францыя), Свена Маркелуса (Швецыя) і Эрнеста Ружэрсэ (Італія). Будуліштва ўзначальнае галоўны інжынер, амерыканскі архітэктар Е. Х. Калісан.